

TERVEYTTÄ, SÄÄNTELYÄ VAI ARVOVALINTOJA

Urheilijoiden puhdasta urheilua koskevien asenteiden muotoutuminen

Petri Koskela

Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2023

TIIVISTELMÄ

Koskela, P. 2023. Terveyttä, sääntelyä vai arvovalintoja – Urheilijoiden puhdasta urheilua koskevien asenteiden muotoutuminen. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma, 42 s., 2 liitettä.

Aiemman tutkimuksen perusteella on tiedossa, että urheilijat suhtautuvat puhtaaseen urheiluun ja dopingtestaukseen pääosin myönteisesti. Näihin asenteisiin vaikuttavia taustatekijöitä on tutkittu toistaiseksi vähän. Kirjallisuudessa on keskitytty dopingin käytölle altistaviin ja siltä suojaaviin tekijöihin. Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat urheilijoiden puhdasta urheilua tukevien asenteiden muodostumiseen.

Tutkielman aineisto kerättiin verkkokyselylomakkeella Suomen urheilun eettisen keskuksen antidopingkoulutuksiin osallistuneilta urheilijoilta. Kysely toteutettiin ajanjaksolla 23.1.2023-28.2.2023. Kyselykutsun sai kaikkiaan 1056 urheilijaa ja näistä 283 (26,8 %) vastasi kyselyyn. Analyysihin sisällytettiin 265 urheilijan vastaukset (53 % miehiä, ka ikä 25 v.). Vastaajien asenteita puhdasta urheilua kohtaan sekä näiden muotoutumista selvitettiin väittämällä, joihin vastaukset annettiin viisiportaisella Likertin asteikolla (1 täysin eri mieltä – 5 täysin samaa mieltä). Analyysijä varten vastaajat luokiteltiin yksilö- ja joukkuelajien edustajiin sekä kolmeen ikäryhmään. Lisäksi lajit luokiteltiin niiden pääominaisuuksien perusteella kuuteen luokkaan. Asenteiden muotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä selvitettiin pääkomponenttianalyysillä. Komponenttien, iän ja sukupuolen yhteyttä asenteisiin selvitettiin binäärisellä logistisella regressioanalyysillä. Muiden taustamuuttujien arvioinnissa käytettiin ristiintaulukointia sekä khiin neliötestiä.

Tulosten perusteella urheilijoiden asenne puhtaaseen urheiluun on myönteinen. Pääkomponenttianalyysin perusteella aineistosta nousi esiin kolme komponenttia, jotka ovat terveysperusteisuus, arvoperusteisuus ja dopingtestausperusteisuus. Näistä komponenteista urheilijan vahva arvopohjainen ajattelu oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä myönteiseen asennoitumiseen kansalliselle ja kansainväliselle huipulle pääsemiseen ilman dopingaineita. Yli 25-vuotiaiden ikäryhmään kuulumisen taas oli yhteydessä kielteiseen asenteeseen. Lisäksi kansainvälisen huipun saavuttamiseen ilman dopingaineita suhtautui kielteisemmin yksilö-, voima- ja kestävyyslajien sekä kansallisen tason ja miesurheilijat.

Tutkimuksen tulokset urheilijoiden myönteisestä asenteesta dopingtestaukseen ovat linjassa aiemman tutkimustiedon kanssa. Näiden asenteiden muodostumiseen vaikuttajien tekijöiden tunnistaminen auttaa antidopingkoulutuksen järjestäjiä suunnittelemaan koulutusten sisältöjä ja painotuksia siten, että ne ovat urheilijoiden näkökulmasta vaikuttavia. Jatkossa tarvitaan tutkimusta siitä, kenen vaikutteesta, missä ikävaiheessa ja millä tavoin urheilijat omaksuvat kyseisten tekijöiden kautta asenteensa urheilun eettisiin teemoihin, kuten reiluun peliin ja puhtaaseen urheiluun.

Asiasanat: antidoping, asenteet, etiikka, koulutus

ABSTRACT

Koskela, P. 2023. Health, regulation or values - Factors of athletes' attitudes towards clean sports. the Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Health Promotion Master's thesis, 42 pp., 2 appendices.

Based on previous research data, it is known that athletes have positive attitude towards clean sports and doping testing. The background factors influencing these attitudes have so far been little studied. The literature has focused on factors that predispose to and protect against the use of doping. The purpose of this thesis was to find out which factors influence the formation of athletes' attitudes about clean sports.

The data was collected from the athletes who participated in the anti-doping training of the Finnish Center for Integrity in Sports FINCIS by using an online questionnaire. The survey was carried out between 23rd of January and 28th of February 2023. A total of 1056 athletes received the invitation and of these 283 (26.8%) answered the survey. The answers of 265 athletes (53% men, mean age 25) were included in the analyses. Respondents' attitudes towards clean sports were studied with questions to which answers were given on a five-point Likert scale (1 strongly disagree - 5 strongly agree). The background factors affecting attitudes were studied with 12 questions, which were answered on the same five-point scale. For the analysis, the respondents were classified into individual and team sports and into three age groups, which are under 18 years old, 18-25 years old and over 25 years old. The sports were classified based on their main characteristics into six categories. Factors affecting the formation of attitudes were studied using principal component analysis. The relationship of components, age and gender to attitudes was studied using binary logistic regression analysis. Cross tabulation and the chi-square test were used to evaluate other background variables.

Based on the results, the athletes' attitude towards clean sports is positive. At the national level, there was a stronger belief in clean sports than at the international level. Based on the principal component analysis, three components emerged from the data. These components are health-based, value-based and doping testing-based attitude. Among these components, the athlete's value base was statistically significantly related to a positive attitude towards reaching the top without doping substances. Being in the over 25 age group was associated with negative attitude towards reaching the top without doping substances. Individual, strength or endurance sport, male gender and competing at the national level was associated to a negative attitude towards reaching the international top level without doping substances.

The results of the study on the positive attitude of athletes towards doping testing are in line with previous research. Identifying the factors influencing the formation of these attitudes helps the organizers of anti-doping training to plan the contents of the education in such a way that they are effective. In the future, research is needed on whose influence, at what age and how athletes adopt their attitudes to ethical themes in sports, such as fair play and clean sports.

Key words: anti-doping, attitudes, education, ethics

KÄYTETYT LYHENTEET

OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
SUEK	Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry
WADA	World Antidoping Agency WADA, Maailman antidopingtoimisto WADA
WHO	World Health Organization WHO, Maailman terveysjärjestö WHO

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	1
2	URHEILUN MÄÄRITELMÄ.....	2
3	URHEILU JA ETIIKKA	5
3.1	Seurausetiikka ja utilitarismi	6
3.2	Velvollisuusetiikka	6
3.3	Sopimuksellisuus.....	7
3.4	Etiikan teoriat asenteiden muodostumisessa	7
4	URHEILU JA REILU PELI.....	9
4.1	Reilu peli	9
4.2	Puhdas urheilu	10
4.3	Dopingvalvonta	11
4.4	Antidopingkoulutus	12
5	URHEILIJOIDEN ASEENTEET PUHDASTA URHEILUA KOHTAAN	14
5.1	Dopingin käytölle altistavat tekijät.....	14
5.2	Dopingin käyttöä ehkäisevät tekijät	15
6	TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
7	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	18
7.1	Aineiston kerääminen	18
7.2	Aineisto.....	19
7.3	Analyysit.....	19
8	TULOKSET	21
8.1	Kuvailevat tiedot	21
8.2	Urheilijoiden asenteet puhdasta urheilua kohtaan.....	24
8.3	Urheilijoiden asenteisiin vaikuttavat tekijät	28

9 POHDINTA.....	32
9.1 Tutkimustulosten arviointi.....	32
9.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	34
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	37
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuskutsu

Liite 2: Kyselylomake ja tietosuojailmoitus

1 JOHDANTO

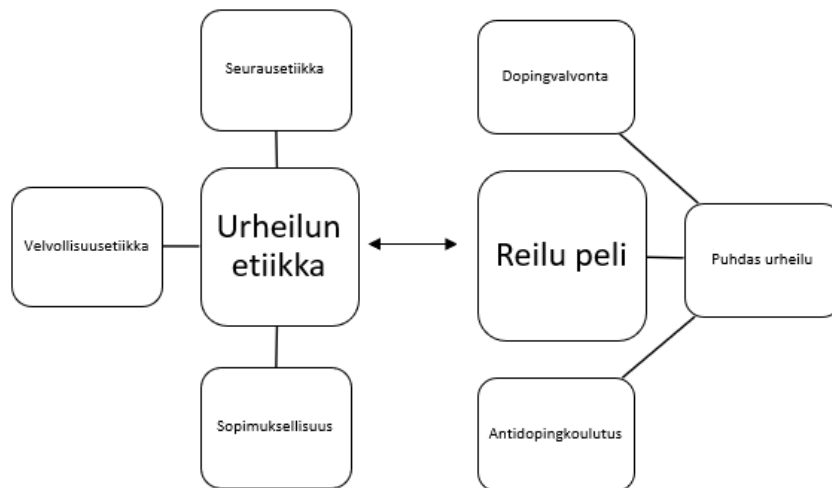
Keskeinen eettinen kysymys urheilussa on puhdas urheilu. Aikaisempi tutkimus on painottunut selvittämään tekijöitä, jotka johtavat dopingin käyttöön (esimerkiksi Ntoumanis ym. 2014) tai sitä ovatko urheilijoiden asenteet dopingvalvontaa kohtaan myönteisiä (Havumäki 2022). Toistaiseksi on vain vähän tutkimusta siitä, mikä saa urheilijat sitoutumaan puhtaaseen urheiluun.

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat urheilijoiden asenteisiin puhdasta urheilua kohtaan. Sovellettujen teorioiden ja aiemman kirjallisuuden perusteella oletuksena oli, että urheilijoiden asenteiden taustalla vaikuttaa niin urheilijoiden arvopohja, terveydelliset perusteet kuin sopimukseen sitoutuminen ja dopingvalvonta. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää näiden tekijöiden painoarvoa urheilijan sitoutuessa puhtaaseen urheiluun.

Tämä tutkimus toteutettiin yhteistyössä Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry:n kanssa. Tutkimusaineisto kerättiin kyselytutkimuksella SUEKin antidopingverkkokoulutuksen sekä urheilijoille järjestettyjen koulutustilaisuuksien yhteydessä. SUEK (2022b) on määritellyt omassa koulutusohjelmassaan keskeiset kohderyhmät, jotka ovat urheilijoiden osalta maajoukkueet, testauspooliurheilijat ja nuoret huipulle pyrkivät urheilijat. Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää suomalaisten huippu-urheilijoiden asenteiden muodostumista puhdasta urheilua kohtaan, joten SUEKin koulutusten kohderyhmä soveltui hyvin tämän tutkielman aineiston keräämiseen.

2 URHEILUN MÄÄRITELMÄ

Tämän tutkielman viitekehys rakentuu urheilun etiikan ja reilun pelin käsitteiden ympärille (kuva 1). Urheilun etiikkaa tarkastellaan moraalifilosofian osana ja siihen sovelletaan tunnettuja eettisiä teorioita. Reilun pelin osa-alueista käsitellään etenkin puhdasta urheilua ja aihetta syvennetään kohti dopingvalvontaa ja antidopingkoulutusta.



KUVA 1. Tämän tutkielman teoreettinen viitekehys (Soveltaen Thiroux 1986; Loland 1998; Mill 2000; Rawls 2005; McNamee 2010; WADA 2022a ja b).

Kuten Kretchmar (1998) toteaa, urheilun etiikkaa ei voi määritellä ennen kuin on määritelty, mitä urheilu tai kilpailu itsessään tarkoittaa ja miten ne toimivat. Urheilulla on kaksi ominaisuutta, jotka määrittävät sen itsenäiseksi osaksi muusta ihmistoiminnasta, ensinnäkin pelinomaisuus ja toiseksi jokin fyysinen taito (Steenbergen & Tamboer 1998). Urheilu on siten kilpailemista suhteessa kilpakumppaneihin ja tämä tuo urheilulle tunnusomaisen lopputuloksen epävarmuuden ja jännityksen (Kretchmar 1975). Kilpailu koostuu useista osasuorituksista, joissa urheilija voi kehittyä ja verrata suoriutumistaan kilpakumppaneihin (Kretchmar 1998).

Hyvän kilpailun tunnusmerkkejä ovat lisäksi sitoutuminen suorittamiseen tapoihin, voiton tavoittelemineen ja se, että kilpailussa on voittaja (Fraleigh 1984). Vaikka urheilijalla onkin halu voittaa, hänen tulee silti sitoutua sääntöihin (Huizinga 1951). Kuten Tasioulas (2006) lisää, voiton tavoittelu ei oikeuta käyttämään mitä tahansa keinoja, eikä voittoa, jonka eteen kilpailija on joutunut uhraamaan esimerkiksi terveystensä tai jopa henkensä, voida katsoa tässä mielessä saavutukseksi.

Urheilun käsitteen alle kuuluu monenlaisia lajeja, jalkapallosta kiipeilyyn (Snyder & Spreitzer 1975) ja nyrkkeilystä shakkiin (Steenbergen & Tamboer 1998), jotka ovat luonteeltaan kaukana toisistaan ja siten hankalasti yhteneväisesti määriteltävissä (Snyder & Spreitzer 1975). Suits (2005) pyrkii ratkaisemaan tämän ongelman ja kiteyttää urheilun määritelmän yhteen lauseeseen todeten, että urheileminen on tarpeettomien esteiden vapaaehtoista ylittämistä. Tämä ajatus sisältää etukäteen tiedossa olevan maalin tai tavoitteen sekä määritellyt säännöt ja keinot sen tavoitteluksi. Näiden raamien lisäksi korostuu urheilijan asenteen merkitys (Suits 2005).

Urheilussa on suuri määrä ristiriitaisia intressejä ja kulttuurillista eriytymistä (Kotkavirta 2012). Se ei itsenäisyydestään huolimatta ole erillinen saareke muusta yhteiskunnasta (Steenbergen & Tamboer 1998), vaan se on aina suhteessa vallitsevaan tilanteeseen, aikaan ja paikkaan yhteiskunnassa (Itkonen 2021, 9–14). Näiden ristiriitojen voidaan nähdä juontavan modernin urheilun muotoutumisen aikaan 1800-luvulle (Ilmanen 2012). Teollistumisen lisääntyminen kiihdytti ihmisten päivittäisen liikkumisen vähentymistä ja työ- ja vapaa-aika alkoivat selkeästi eriytyä toisistaan (Itkonen 2021, 9–14). Samoihin aikoihin urheiluammattilaisuus, sisältäen kovat arvot, kuten voittamisen keinolla millä hyvänsä ja rahapalkinnot, syntyi ja eriytyi reiluun peliin ja terveystasvatukseen rakentuneesta amatööriyden ihanteesta (Ilmanen 2012).

Urheilulla voidaan nähdä olevan samaan aikaan sekä itseisarvo että välillinen arvo, kuten terveyden edistäminen (Steenbergen & Tamboer 1998). Lindfelt (2001) käsittelee aihetta kahden urheiluliikkeen käyttämän lausahduksen vastakkainasetteluna tai tasapainotteluna. Nämä ovat olympialiikkeen tunnuslause ”nopeammin, korkeammalle, voimakkaammin” ja toinen jo antiikin ajoilta saakka elänyt lausahdus ”terve sielu terveessä ruumiissa”. Ammattimaistuminen ja kaupallistuminen on kallistanut vaakakuppia ensin mainitun suuntaan (Lindfelt 2001).

Kilpaurheilua ja kuntoliikuntaa ei kuitenkaan tule lähtökohtaisesti asettaa toistensa vastakohdiksi (Allardt 2001). Esimerkiksi arvopohjan näkökulmasta urheilulla voidaan edelleen katsoa olevan kasvatuksellinen merkitys (Heinilä 2018, 77–78). Nyky-yhteiskunnassa urheilun vahvaa asemaa voidaan perustella molemmista näkökulmista. Toisaalta huippu-urheilu luo viihdettä ja kuntoliikunta taas edistää terveitä elämäntapoja ja tarjoaa alusta kasvatukselle (Ljunqvist 2001).

Huippu-urheilijoilta edellytetään kieltäytymistä asioista, jotka ovat hyväksyttäviä muille ja näihin aiheisiin annetaan valistusta niin sääntelyn kuin terveydenedistämisen näkökulmasta (Itkonen 2021, 139–145). Urheilu itsessään nostaa esiin eettisiä teemoja, sillä siihen liittyy tiukkoja sääntöjä, kulttuurisidonnaisuutta ja loukkaantumisriskiä (McFee 1998). Urheilija on myös ristipaineessa sen suhteen, kuinka olla samaan aikaan mahdollisimman kilpailuhenkinen ja tulostavoitteinen sekä toisaalta noudattaa hyvää urheiluhenkeä (Kretchmar 1998). Tämä kaikki vaatii vahvaa itsesääntelyä urheilijoilta (Itkonen 2021, 139–145).

3 URHEILU JA ETIIKKA

McFee (1998) toteaa, että urheilun filosofiset ongelmat ovat aina luonteeltaan eettisiä. Eli liikkumiseen tai urheilemiseen itseensä ei liity filosofista ongelmaa, vaan se on lähtökohtaisesti hyväksi ihmiselle. Urheilun eettiset ongelmat juontavat usein siihen, että menestymiselle on suuri paine ja urheilijat ovat siksi alttiita ottamaan suuriakin riskejä (Kotkavirta 2012). Nämä riskit saattavat olla terveydelle haitallisia (Heinilä 2018), kuten dopingaineiden käyttäminen (Allerdt 2001). Terveystieteiden lisäksi dopingin käyttämiseen liittyy vahva julkinen häpeä (Ljunqvist 2001).

Etiikan tutkimus voidaan käsittää moraalikäsitysten tutkimiseksi, siten että moraalitieteet ovat elämän perusperiaatteet ja etiikka näiden systemaattista reflektointia (McNamee 2010). Aristoteles (s.a.) kuvaa etiikan klassikkoteoksessaan *Nikomakhoksen etiikka* kaiken toiminnan päämääräksi jonkin hyvän tavoittelemista. Tätä saavutettavaa hyvää voidaan yleisesti kutsua onnellisuudeksi. Päämäärä voi olla joko toiminnan lopputulema tai hyvä toimintatapa itsessään. Aristoteles (s.a., 7–17) toteaa myös, että kasvatusta on paras keino vaikuttaa ihmisten käsityksiin hyvästä.

Telama ja Polvi (2005) kuvaavat moraalin koostuvan neljästä osasta, jotka ovat ongelman havaitseminen, tilanteen arviointi, halu toimia ja lopulta käyttäytyminen pohjautuen edellisiin vaiheisiin. Nämä kaikki tulee huomioida moraalin kehittämiseksi (Telama & Polvi 2005). McNameen (2010) mukaan etiikka voidaan modernissa filosofiassa nähdä moraalikäsitysten systemaattisena tutkimisena. Mill (2000, 44–55) sanoo, että yhteistä kaikille moraalisäännöille on se, että niiden rikkomisen sisäisenä sanktiona on omantunnon aiheuttama katumus.

Urheilun etiikkaa voidaan tarkastella kapeasta tai laajasta näkökulmasta (Steenbergen & Tamboer 1998). Kapeassa näkökulmassa keskitytään urheilun sisäisiin eettisiin kysymyksiin, kun taas laajassa näkökulmassa pohditaan urheilun suhdetta esimerkiksi ympäristön suojeluun tai markkinatalouteen (Steenbergen & Tamboer 1998). Tässä tutkielmassa urheilun etiikkaa käsitellään edellä kuvatun jaottelun mukaisesti kapeasta näkökulmasta eli etiikkana urheilun sisällä.

Urheilun etiikan tutkiminen on luonteeltaan soveltavaa, eli siinä hyödynnetään muihin ympäristöihin kehitettyjä teorioita urheilun kontekstissa (McFee 1998). Teoriat tarjoavat

viitekehyksen pohjan urheilun tutkimiseen ja jatkuva soveltaminen onkin tarpeellista juuri arvomaailman osalta, sillä yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa (Jarvie 2006, 21). Urheilun etiikan tutkimuksessa on erotettavissa kolme teoreettista pääsuuntausta, jotka ovat seurausetiikka, velvollisuusetiikka ja sopimuksellisuus (McNamee 2010).

3.1 Seurausetiikka ja utilitarismi

Seurauseettisesti päätöksentekoa tarkasteltaessa valitun toimintamallin tulisi tuottaa mahdollisimman paljon nettohyötyä (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 38–47). Eli toimista tulisi seurata enemmän hyötyä kuin haittaa. Urheilun etiikan tutkimuksessa seurauseettisistä teorioista on hyödynnetty erityisesti utilitarismia (McNamee 2010).

Mill (2000) kuvaa utilitarismin eli onnellisuusteorian perustuvan siihen, että teot ovat oikein, jos ne edistävät onnellisuutta. Ei vain henkilön omaa onnellisuutta vaan onnellisuutta kaikissa niissä, joita teot koskettavat. Kuten Kotkavirta (2012) saman asian muotoilee, utilitarismin mukaan ”toiminta on moraalisesti oikein silloin, kun se mahdollisimman hyvin edistää kaikkien hyvinvointia”. Jokin asia voi olla tavoittelemisen arvoinen sen itsensä tuottaman nautinnon tai tuskaa ehkäisevän vaikutuksen ansiosta tai keinona saavuttaa jotakin nautintoa tuottavaa tai tuskaa poistavaa (Mill 2000). Erilaisia onnellisuuteen vaikuttavia tekijöitä voidaan vertailla sekä arvottaa ja yksi merkittävimmistä tekijöistä on terveys (Mill 2000, 15–44).

Utilitarismissa voidaan urheilun kontekstissa nähdä kaksi alahaaraa, jotka ovat suora ja epäsuora utilitarismi (Thiroux 1986; Tamburrini 2000). Suorassa utilitarismissa toiminnan lopputuloksen tulee olla paras mahdollinen (Tamburrini 2000) ja päätös toiminnasta tehdään aina tapauskohtaisen arvion perusteella (Thiroux 1986). Epäsuoran utilitarismin erona on, että siinä toimijan motiivina on parhaaseen lopputulokseen pääseminen, vaikka suorat vaikutukset eivät siihen johtaisikaan (Tamburrini 2000) ja siinä erilaisiin tilanteisiin voi olla valmiita sääntöjä tai malleja toiminnalle (Thiroux 1986, 43–49).

3.2 Velvollisuusetiikka

Deontologia eli velvollisuusetiikka perustuu vallitseviin peruseriaatteisiin eli normeihin (Kotkavirta 2012). Kantin (1993, 53–58) käsityksen mukaan moraalit on ehdotonta, eli toiminta ei ole oikein jollakin määritetyllä ehdolla. Se ei näin ollen arvioi tekojen moraalisuutta niiden

seurausten perusteella, vaan ainoastaan tekojen itsensä oikeellisuuden kautta (Thiroux 1986). Sen sijaan on olemassa tietty yleispätevä moraalinen standardi, jonka mukaan tulee toimia henkilöstä itsestään tai teon seurauksista riippumatta (Thiroux 1986, 56–71).

Urheilun kontekstissa velvollisuusetiikka voidaan, edellä kuvatun perusteella, nähdä tarkasteluna siitä millainen on hyvä urheilija. Eli millaisia ratkaisuja on yleisesti hyväksyttyä erilaisissa eettisesti haastavissa tilanteissa tehdä.

3.3 Sopimuksellisuus

Huijaaminen voidaan nähdä myös sopimusrikkomuksena, jos katsotaan, että urheilija urheiluun osallistuessaan on sitoutunut sopimuksellisesti lajin sääntöihin (Loland 1998). Sääntely on aina jossain määrin jäljessä käytännön toimintaa, jota se sääntelee (Tamburrini 2000), eikä täysin kattavaa sääntökirjaa ole edes mahdollista luoda, sillä käytännön tilanteet vaihtelevat niin paljon, että sääntöjen soveltaminen vaatii aina jossain määrin tulkintaa (McFee 2000).

Nuoria jalkapalloilijoita haastatellessa on käynyt ilmi, että usein pelin sääntöjen noudattamisen taustalla ei olekaan reilun pelin ihanne, vaan pelko rikkomuksesta seuraavasta rangaistuksesta (Telama & Polvi 2005). Tämä näkemys on ristiriidassa aiemmin kuvatun arvopohjaisen sääntöihin sitoutumisen näkemyksen kanssa.

Osallistuessaan järjestäytyneeseen urheiluun, eli ostamalla lisenssin, liittymällä seuran jäseneksi tai osallistumalla kilpailuihin, urheilija sitoutuu sopimuksellisesti antidopingsäännöstöön (WADA 2022a). Näin urheilija on samalla sitoutunut toimimaan dopingvalvonnan alaisena.

3.4 Etiikan teorit asenteiden muodostumisessa

Seurauseettinen tarkastelu voidaan nähdä pohjana terveysperustaiselle päätöksenteolle. Tämän näkemyksen mukaan urheilijat haluavat varjella omaa terveyttään. Näin ollen he eivät ole valmiita vaarantamaan sitä käyttämällä terveydelle haitallisia dopingaineita saavuttaakseen urheilulliset tavoitteensa. Tämän teoriaperusteen mukaan muodostettiin tämän tutkielman aineistonkeruun terveysperustaiset asenneväittämät.

Urheilijan oma arvomaailma ja moraalikäsitys taas perustuu velvollisuuseettiseen näkökulmaan. Tämänkaltaisen eettisen toiminnan perusteena on se, että halutaan toimia, kuten hyvän ja oikein toimivan urheilijan tulee toimia. Tämä edellyttää sitä, että urheilija tiedostaa oman roolinsa, vastuunsa koko lajiyhteisöstä sekä urheilusta laajassa kuvassa ja muiden urheilutoimijoiden oikeudet, eikä ole valmis vaarantamaan näitä saavuttaakseen henkilökohtaista hyötyä. Aineistonkeruun arvopohjaiset asenneväittämät perustuvat tähän velvollisuuseettiseen teoriaan.

Eettisistä teorioista sopimuksellisuus koskee erityisesti käytännön dopingvalvontaa. Yhteiset sopimukset sitovat urheilutoimijoita ja antavat valvoville tahoille mahdollisuuden säädellä toimintaa (Kotkavirta 2012). Tällaisia valvovia tahoja suomalaisurheilijoiden osalta ovat WADA, SUEK ja kansainväliset lajiliitot. Tässä tutkielmassa sopimukseen sitoutumista ja dopingvalvontaa koskevat väittämät pohjautuvat sopimuksellisuuden teoriaan.

4 URHEILU JA REILU PELI

Reilun pelin määrittely aloitetaan määrittelemällä, mitä peli tai urheilu itsessään tarkoittaa ja syvennetään reilun pelin osa-alueista erityisesti dopingvalvontaan ja antidopingkoulutukseen ja siten kohti puhdasta urheilua.

4.1 Reilu peli

Urheilun moraalit käsitetään yleisesti reilun pelin käsitteen kautta (Telama & Polvi 2005). Rawls (2005, 108–114) ja Loland (2009) määrittelevät reilun pelin osanottajien yhtäläisten suoriutumismahdollisuuksien kautta. Lolandin (2009) mukaan tämä ajatus sisältää urheilijaan itseensä liittyvät ominaisuudet, kuten ikä, sukupuoli sekä kehonpaino ja ulkoiset tekijät, kuten sääolosuhteet, välineet ja resurssit. Reilun kilpailun kannalta urheilijan vaikutusvallan ulkopuolella olevien tekijöiden vaikutus tulisi poistaa tai minimoida. Urheilijan ominaisuuksiin liittyen tämä voi tarkoittaa ikään, sukupuoleen tai painoon perustuvia kilpailuluokkia ja ulkoisten tekijöiden osalta säännöillä kontrolloituja olosuhteita (Loland 2009).

(Rawls 2005) kuvaa reiluuden yksilön velvollisuutena, joka seuraa vapaaehtoisesta osallistumisesta toimintaan ja siitä hyötymiseen, jos järjestelmä, jossa toimitaan, on oikeudenmukainen. Tällaisessa tilanteessa kaikilla toiminnassa mukana olevilla on yhtäläiset mahdollisuudet onnistua eikä kukaan hyödy epäreilusti toisten kustannuksella (Rawls 2005, 108–114). Reilu peli ei ole yleistettävissä kaikkiin urheilulajeihin vaan se on aina suhteessa lajin sääntöihin ja kulttuuriin (Steenbergen & Tamboer 1998).

Reilun pelin vastakohtana voidaan nähdä huijaaminen. Tamburrini (2000) määrittelee huijaamisen kirjoitettujen sääntöjen rikkomisena, jonka tavoitteena on saavuttaa itselle tai omalle joukkueelle etua suhteessa kilpailijoihin. Huijaamisen tai epäurheilijamaisen käytöksen voidaan todeta tapahtuneen, jos siitä seuraa joko epäreilu kilpailu, kilpailu itsessään menee pilalle tai seurauksena on jollekin toimijalle tarpeeton loukkaantuminen (Tamburrini 2000). Antidopingsääntöjen rikkominen, kuten dopingin käyttäminen on selkeä esimerkki tällaisesta huijaamisesta (Ljunqvist 2001).

Sääntöjen tarkoituksena on mahdollistaa reilu kilpailu. Reilun pelin ajatus rikkoutuu, jos kirjoitettujen sääntöjen ja niiden hengen välillä on ristiriita (McFee 2000). Mitkään säännöt harvoin voivat olla tyhjentäviä tai kaikenkattavia ja säännöissä voidaankin toisaalta määritellä asioita, joita saa tehdä tai asioita, jotka ovat kiellettyjä (McFee 2004). Se, että jotain asiaa ei ole erikseen säännöissä kielletty ei kuitenkaan suoraan tarkoita, että se olisi sallittua (McFee 2004).

Fraser (2005) huomauttaa, että sääntöjen kirjaimellisen tulkinnan ja eettisesti oikean toiminnan vertailu ei ole aina yksinkertaista. Urheilija joutuu usein suorituksensa aikana tilanteisiin, joissa tulee tehdä nopeita ratkaisuja ja valintoja eettisesti harmaalla alueella (Heinilä 1974, 117–130). Jokin tapa toimia voi olla täysin sääntöjen mukainen, mutta epäurheilijamaista käytöstä (Fraser 2005). Toisaalta on myös tilanteita, joissa toiminta voi rikkoa lajin sääntöjä, mutta olla eettisesti oikein (Tamburrini 2000).

Heinilä (1974, 117–130) antaa esimerkkeinä edellä kuvatuista tilanteista vastustajan loukkaantumisen hyödyntämisen, ajanpeluun ja tahallisen häviämisen myöhemmän edun saavuttamiseksi. Oikeita valintoja näissä tilanteissa voi tarkastella urheilun ja urheilutoimijoiden eetoksen eli vakiintuneen moraalisen ilmapiirin kautta, siten että millaisia vaikutuksia toimilla on urheilun laatuun, jännittävyyteen ja kehitykseen (Tamburrini 2000). Näin ollen reilua peliä sääntelee samanaikaisesti rinnakkain muodolliset säännöt sekä urheilun eetos epämuodollisena säännöstönä (Steenbergen & Tamboer 1998).

4.2 Puhdas urheilu

Maailman terveysjärjestön WHO:n (1986) Ottawan julistuksen mukaan ihmisen terveys määrittyy kaikissa niissä ympäristöissä, joissa ihminen toimii. Maailman antidopingtoimisto WADA on antidopingtoiminnan kansainvälinen sääntelytaho ja sen tarkoituksena on yhdenmukaistaa antidopingtoimintaa maailmanlaajuisesti. Maailman antidopingsäännöstössä WADA (2022a) korostaa urheilijan perusoikeutta osallistua puhtaaseen urheiluun ja siten edistää terveyttä sekä reilua peliä.

Kunnianhimo on yksi keskeinen tekijä, kun urheilija päätyy käyttämään dopingaineita (Møller 2009). Dopingaineilla voi olla merkittäviä negatiivisia vaikutuksia urheilijan hyvinvointiin ja terveyteen (Loland 2009). Lisäksi ne rikkovat urheilun ideaalin itsessään (Loland 2009).

4.3 Dopingvalvonta

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2022) mukaan liikuntalain yhtenä tavoitteena on urheilun eettisyyden edistäminen. Tähän liittyy kansainvälisiä sopimuksia, kuten Euroopan neuvoston ja Unescon dopingin vastaiset yleissopimukset. Näiden yleissopimusten toimeenpanosta urheilun osalta Suomessa vastaa Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry (OKM 2022). Käytännön dopingvalvontaa ohjaavat maailman antidopingsäännöstö (WADA 2022a), Suomen antidopingsäännöstö (SUEK 2023c) sekä kansainvälinen testaus- ja tutkintastandardi (WADA 2023a). Lisäksi toiminnan eri osa-alueille on olemassa yksityiskohtaisia teknisiä dokumentteja (WADA 2023b).

SUEKin (2023a) mukaan dopingvalvonnalla pyritään ennaltaehkäisemään dopingin käyttöä sekä havaitsemaan mahdolliset rikkomukset. Urheilijoille suoritetaan dopingvalvontaa niin kilpailuissa, kuin yllätystesteinä kilpailujen ulkopuolella ja valvonta koskee kaikkia järjestäytyneen urheilun piiriin kuuluvia toimijoita. SUEK (2023a) luettelee dopingvalvonnan tarkoituksiksi terveydelle vaarallisten tai suoritusta parantavien aineiden ja menetelmien käytön estämisen, urheilijoiden oikeuden turvaamisen puhtaaseen urheiluun, urheilun oikeudenmukaisuuden puolustamisen sekä urheilun etiikan kunnioittamisen.

WADA ei ole määritellyt tyhjentävästi, mitä doping on (Møller 2009). Tämä johtuu siitä, että harmaa alue kielletyn ja sallitun välillä on häilyvä. Reaalimaailmassa on siis mahdoton määritellä yksinkertaisesti ja selkeästi, mikä on kiellettyä ja mikä sallittua (Møller 2009). Tästä syystä dopingtapauksia käsitellään aina tapauskohtaisesti.

Ajoittain esiin nousee keskustelua siitä, tulisiko dopingaineiden käyttäminen sallia ammattiurheilussa. Christiansen ja Møller (2016) pohtivat teemaa artikkelissaan, mutta tulivat siihen lopputulokseen, että tälle ei ole perusteita, vaan se vaarantaisi urheilun etiikan sellaisena kuin me sen tunnemme. Lisäksi Holm (2007) toteaa, että dopingaineiden käytön salliminen urheilussa ei tekisi valmisteiden käytöstä avoimempaa ja siten turvallisempaa urheilijoille.

Christiansen ja Møller (2007) kuvaavat teoksessaan tanskalaisurheilijoiden haastatteluiden tuloksia siitä, että yksikään urheilijoista ei haluaisi luopua dopingvalvonnasta urheilussa, vaikka osa näkikin testauksen häiriötekijänä urheilijan arjessa. Urheilijat mainitsevat

esimerkiksi urheilijan vastuusta koko lajin ja urheilun maineen osalta, jonka dopingin käyttö vaarantaisi (Christiansen & Møller 2007).

4.4 Antidopingkoulutus

WADAn (2022b) kansainvälisessä koulutusstandardissa todetaan, että urheilijoiden tulisi tutustua dopingtestaukseen ensisijaisesti koulutuksen keinoin ja antidopingkoulutuksen tulisi pohjautua arvoihin.

SUEK (2022a) kuvaa urheilijoiden koulutuksen tavoitteeksi sen, että puhtaaseen urheiluun ja reiluun peliin sitoutuminen on tietoinen valinta. Aikaisemman tutkimuksen perusteella on tiedossa, että suomalaisten urheilijoiden asenteet puhdasta urheilua kohtaan ovat pääosin myönteisiä (Havumäki 2022). On kuitenkin epäselvää, miksi näin on.

Nuorten urheilijoiden moraalisen ajattelun on todettu olevan alemmalla tasolla verrattuna muihin nuoriin (Telama & Polvi 2005). Tämä voi olla merkki siitä, että urheilun parissa sallitaan erilaisia arvoja kuin muussa elämässä. Näihin arvoihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi liikuntakasvatuksen piirissä, mutta opetusmenetelmien tulee olla järjestelmällisiä ja perustua vahvalle teoriapohjalle (Telama & Polvi 2005).

Myös McFee (2000) toteaa, että opettaminen on hyvä tapa auttaa urheilutoimijoita sisäistämään urheilun erityinen luonne ja siten esimerkiksi reilun pelin periaatteet. Sääntöjen opettaminen tulee kuitenkin tapahtua oikealla tavalla siten, ettei vain kuvata sääntöjä, vaan kerrotaan, miten tulee toimia noudattaakseen näitä periaatteita (McFee 2000). Urheilijat omaksuvat vahvasti asenteita auktoriteettiasemassa olevilta tukihenkilöiltään, kuten valmentajilta ja lääkäreiltä, joskaan heidän asenteensa eivät täysin määrittele urheilijoiden asenteiden muodostumista (Møller 2009).

Urheilun kontekstissa, kuten koulussa liikunnanopettajalta, saatu moraalikasvatus ei ole sen vaikuttavampaa, tai toisaalta heikompaa, kuin muukaan moraalikasvatus (Carr 1998). Moraalikasvatuksen osalta onkin ennen kaikkea tärkeää, että auktoriteettiasemassa olevat henkilöt kannustavat etenkin nuoria arvopohjaiseen ajatteluun ja tiedon soveltamiseen eri ympäristöissä (Carr 1998).

Parryn (2007) mukaan olympia-aate tuo kouluttamiseen laajan arvopohjan, sisältäen esimerkiksi reilun pelin aatteen ja oikeudenmukaisen ajattelun. Koulutuksen näkökulmasta urheilun eetos ja siten hyvät tavat toimia eivät kuitenkaan ole staattisia, vaan ne elävät ajassa ja paikassa ja vaativat siten jatkuvaa tarkastelua ja arviointia (Parry 2007).

5 URHEILIJOIDEN ASEENTEET PUHDASTA URHEILUA KOHTAAN

Aikaisempaa tutkimustietoa urheilijoiden asenteista puhdasta urheilua kohtaan selvitettiin systemaattisen kirjallisuushaun periaatteita noudattaen. Kirjallisuushaku suoritettiin seitsemään tietokantaan (SportDiscus, SPOLIT, PubMed (Medline), MEDLINE (Ovid), ERIC (ProQuest), PsycInfo ja Google Scholar).

Hakulauseke kaikissa tietokannoissa oli muodossa: (athletes OR professional athletes OR top athletes) AND (attitudes OR perceptions OR opinions OR conceptions OR values) AND (doping OR anti-doping OR fair play OR performance enhancing drugs). Tulokset rajattiin vapaasti saatavilla oleviin, englannin- tai suomenkielisiin meta-analyyseihin ja systemaattisiin kirjallisuuskatsauksiin, jotka on julkaistu vuoden 2010 jälkeen.

Hakulauseketta ja rajauksia vastaavia julkaisuja löytyi kaikkiaan 92 kappaletta. Näistä duplikaatteja oli neljä. Otsikon ja tiivistelmän perusteella artikkelimäärä rajattiin neljään artikkeliin, joista yksi oli meta-analyysi ja kolme systemaattisia kirjallisuuskatsauksia. Tutkimusten näkökulmat painottuivat dopingin käytölle altistaviin tekijöihin sekä dopingin käytöltä suojaaviin tekijöihin. Altistavien tekijöiden voidaan katsoa lisäävän kielteistä asennoitumista puhtaaseen urheiluun ja dopingvalvontaan ja suojaavien tekijöiden vastaavasti lisäävän myönteistä asennetta.

5.1 Dopingin käytölle altistavat tekijät

Ntoumanis ym. (2014) selvittivät meta-analyysissään persoonallisia ja psykososiaalisia tekijöitä, jotka altistavat urheilijan dopingaineiden käytölle. He toteavat tutkimuksensa olevan ensimmäinen laajamittainen synteesi dopingille altistavien tekijöiden aiheesta. Morente-Sánchez ja Zabala (2013) taas tutkivat systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan urheilijoiden asenteita dopingiin.

Perusteina dopingin käytölle urheilijat esittivät useimmin urheilullisen edun saavuttamisen, taloudelliset hyödyt menestyksestä, nopeamman palautumisen suorituksista, ravitsemuksellisten puutosten ehkäisemisen sekä käsityksen, että muutkin urheilijat käyttävät kiellettyjä aineita (Morente-Sánchez & Zabala 2013). Ntoumansin ym. (2014) meta-analyysin

mukaan dopingaineiden käytölle altistavia tekijöitä ovat sallittujen ravintolisien käyttö, koetut sosiaaliset normit sekä myönteinen asenne dopingia kohtaan.

Ntoumanisin ym. (2014) mukaan ravintolisien käyttö selittää dopingin käytölle altistamista tunnetun porttiteorian perusteella. Sallittujen ravintolisien käyttäminen madaltaa kynnystä siirtyä käyttämään kiellettyjä valmisteita. Ravintolisien vaarat onkin jo yksi merkittävä teema antidopingkoulutuksissa, sillä Ntoumanisin ym. kuvaaman riskin lisäksi, niihin sisältyy aina tahattoman dopingrikkomuksen riski, sillä ne voivat sisältää myös kiellettyjä aineita (SUEK 2022a).

Ntoumanisin ym. (2014) analyysin mukaan dopingin käyttöön johtaa yhdistelmä asenteita, koettuja normeja ja minäpystyvyyttä. Morente-Sánchez ja Zabala (2013) täydentävät tätä vahvan arvopohjan ja moraalikäsitusten listaa sillä, miten urheilijat kokevat muiden toimivan eettisestä näkökulmasta. Koetut sosiaaliset normit tarkoittavat esimerkiksi urheilijan lähiympäristön suhtautumista kiellettyihin aineisiin. Näin ollen dopingin käytölle voi altistaa se, että kilpailijoiden, harjoituskumppaneiden tai urheilijan lähipiirin asenne dopingiin on myönteinen (Ntoumanis ym. 2014).

Ntoumanisin ym. (2014) ja Morente-Sánchezin ja Zabalán (2013) tutkimusten perusteella dopingin käytölle altistavat tekijät ja siten kielteisen asenteen muodostuminen puhtaaseen urheiluun on monimutkainen prosessi. Siihen vaikuttaa vahvasti ympäristö ja millaiseen arvomaailmaan urheilija on kasvanut sekä voiton tavoittelemisen kulttuuri keinoja kaihtamatta.

5.2 Dopingin käyttöä ehkäisevät tekijät

Woolway ym. (2020) selvittivät systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan urheilijoiden kokemusta antidopingorganisaatioiden oikeutuksesta toimintaansa. Keskeisiä tekijöitä oikeutuksen kokemukseen ovat sopivat, oikeudenmukaiset ja tarkoituksenmukaiset keinot antidopingtyöhön. Urheilijoiden näkökulmasta oikeutus koetaan vahvemerkiksi, jos sääntöjä valvotaan tehokkaasti ja tasapuolisesti. Mutta se ei yksinään riitä, vaan toiminnan tulee olla avointa ja läpinäkyvää uskottavuuden lisäämiseksi. Tämä voi koskea esimerkiksi valintaperusteita dopingtestiin (Woolway ym. 2020). Doping ei myöskään kosketa vain urheilijoita, vaan on laajemmin yhteiskunnallinen ongelma terveystieteiden näkökulmasta (Pöppel

2021). Antidopingorganisaatioiden toiminnan oikeutus on keskeistä, koska sillä voi olla yhteys puhtaaseen urheiluun sitoutumiseen (Woolway ym. 2020).

Ntoumanis ym. (2014) mukaan dopingin käytöltä suojaavia tekijöitä ovat moraalisuus sekä koettu minäpystyvyys pidättäytyä dopingista. Suurin osa urheilijoista tiedostaa, että dopingaineiden käyttöön liittyy terveyshaittoja sekä riski rangaistuksista kiinni jäädessä ja kokevat dopingaineiden käyttämisen huijaamiseksi (Morente-Sánchez & Zabala 2013).

Dopingtestausta tarvitaan edelleen, mutta dopingin käytön ennaltaehkäisyn kannalta vaikutus on tehokas vain yhdistettynä toimivan antidopingkoulutuksen kanssa (Morente-Sánchez & Zabala 2013). Ntoumanis ym. (2014) toteavat, että sekä urheilijan itsensä, että lähipiirin voimaantuminen auttaa sitoutumisessa puhtaan urheilun normeihin. Koulutuksessa tulisi myös korostaa ravintolisien vaaraa kahdesta syystä. Ensinnäkin niihin liittyy tahattoman dopingrikkomuksen riski kontaminaation kautta ja toiseksi niiden käytöllä on yhteys alttiuteen siirtyä käyttämään kiellettyjä valmisteita (Ntoumanis ym 2014).

Dopingin ehkäisyn osalta Ntoumanis ym. (2014) korostavat antidopingkoulutuksen merkitystä ja erityisesti asennekasvatusta sen osalta, että dopingin käyttö ei normalisoituisi. Pöppel (2021) toteaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksensa pohjalta, että urheilijoiden olisi tärkeää oppia dopingin vastaisuus mahdollisimman nuorella iällä. Näin kielteinen asenne kiellettyihin aineisiin muodostuisi jo ennen ensimmäistä konkreettista kohtaamista aiheen kanssa (Pöppel 2021).

Asenteiden muodostumisessa merkittävä rooli on etenkin valmentajilla (Morente-Sánchez & Zabala 2013; Ntoumanis ym. 2014). Myös muilla urheilijan sidosryhmillä, kuten lääkäreillä on oma roolinsa (Ntoumanis ym. 2014), mutta merkitys ei vaikuta yhtä suurelta kuin valmentajien rooli (Morente-Sánchez ja Zabala 2013). Pöppelin (2021) mukaan taas tiedonvälityksen tavoista tehokkaaksi on todettu osallistavat opetusmenetelmät luentotyypin opetuksen sijaan.

6 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat urheilijoiden puhdasta urheilua koskevien asenteiden muodostumiseen.

Tutkimuskysymys 1

Mitkä komponentit vaikuttavat urheilijoiden asenteiden muodostumiseen puhdasta urheilua kohtaan?

Tutkimuskysymys 2

Miten havaitut komponentit ovat yhteydessä myönteiseen asenteeseen puhdasta urheilua kohtaan?

Tutkimuskysymys 3

Miten urheilijoiden ikä, sukupuoli, laji ja urheilemisen taso vaikuttavat asenteisiin puhdasta urheilua kohtaan?

7 AINEISTO JA MENETELMÄT

7.1 Aineiston kerääminen

Tämän tutkielman tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselytutkimuksella Puhtaasti paras - antidopingverkkokoulutuksen suorittaneista aikavälillä 25.1.-28.2.2023 sekä SUEKin järjestämiin urheilijakoulutuksiin osallistuneista aikavälillä 23.1.-28.2.2023. Osallistumiskutsu kyselyyn on esitetty liitteessä 1.

Puhtaasti paras on urheilijoille ja urheilutoimijoille tarkoitettu itsenäisesti suoritettava verkkokoulutus, jonka sisällöt perustuvat vuoden 2021 alussa voimaan tulleeisiin antidopingsäännöstöihin (SUEK 2023b). Verkkokoulutuksen suorittaa vuosittain noin 8000 urheilutoimijaa (SUEK 2022b).

Kyselylomake toteutettiin SurveyPal-järjestelmässä, josta aineisto ajettiin suoraan SPSS-muotoon. Aineistonhaltijana toimii SUEK, jonka tunnusten takana ja verkkolevyasemalla aineistoa säilytetään tutkimuksen ajan sekä enintään 10 vuotta sen päättymisen jälkeen. SUEKin ja Jyväskylän yliopiston palvelimen välillä aineistoa siirretään ainoastaan turvasähköpostin välityksellä.

Liitteessä 2 on kuvattu kyselylomake kokonaisuudessaan, sisältäen tietosuojailmoituksen. Sähköinen lomake muodostui kolmesta osiosta, jotka olivat suostumus tutkimukseen, taustatiedot sekä asennekysymykset. Taustatiedoissa vastaajilta kysyttiin sukupuoli, ikä, laji, rooli sekä urheilun taso tällä hetkellä ja tavoitetaso tulevaisuudessa. Asennekysymyksissä kysyttiin, uskooko vastaaja, että omassa lajissaan voi päästä kansalliselle ja kansainväliselle huipulle ilman dopingaineita. Kysymyksiin vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla 1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä tai 5 täysin samaa mieltä.

Asennetta kuvaavien kysymysten jälkeen esitettiin 12 väittämää joihin vastaajan tuli jokaiseen vastata edellä kuvatulla viisi portaisella asteikolla. Väittämillä pyrittiin kartoittamaan asenteiden taustatekijöitä ja ne perustuivat teoreettiseen viitekehykseen sekä siinä kuvattuun kolmeen asenteisiin vaikuttavaan teoriaan eli seurausetiikkaan, velvollisuusetiikkaan ja sopimuksellisuuteen. Jokaista teoriaa vastasi neljä väittämää ja näiden järjestys

vastauslomakkeella oli satunnainen. Kyselyn lopuksi selvitettiin, keneltä vastaaja on saanut tietoa puhtaaseen urheiluun liittyen. Kategorioita oli yhdeksän ja näihin vastattiin samalla viisi portaisella asteikolla. Tähän kysymykseen oli mahdollisuus jättää myös avoin vastaus.

7.2 Aineisto

Tässä tutkielmassa analysoidaan vain urheilijoiden vastauksia kyselyyn. SUEKin verkkokoulutuksen antidopingosion etusivulla olleen tutkimuskutsun näki kaikkiaan 878 urheilijaa. Lähi- ja etäkoulutustilaisuuksien aikana tutkimuskutsun sai 178 urheilijaa. Tutkimukseen kutsuttiin siten kaikkiaan 1056 urheilijaa.

Kyselyyn vastattiin kaikkiaan 356 kertaa. Vastaajista 64 ilmoitti roolikseen jonkin muun kuin urheilija ja heidät poistettiin aineistosta. Vastaajista yhdeksän ei antanut suostumustaan tutkimukselle tai olivat alle 15-vuotiaita ja heidät poistettiin aineistosta. Näin ollen vastaajista 283 oli urheilijoita ja vastausprosentiksi muodostui 26,8.

Yksi vastaaja ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan ja yksi vastaaja ilmoitti sukupuolekseen jonkin muun kuin mies tai nainen. Pienen vastaajamäärän vuoksi kyseisissä ryhmissä nämä vastaukset poistettiin aineistosta. Lopuksi aineistosta poistettiin 16 kappaletta vastauksia, jotka eivät olleet valideja. Näissä epäluotettavuus perustui vastausajan lyhyteen tai siihen, että sama vastaus oli lähetetty useaan kertaan. Näin ollen lopullinen aineiston koko oli 265 vastaajaa.

7.3 Analyysit

Aineistoa arvioitiin tilastollisin menetelmin SPSS-ohjelmistossa. Urheilijoiden vastauksista kahteentoista väittämään asenteiden muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä muodostettiin pääkomponenttianalyysillä komponentteja, joita käytettiin tarkemmissa analyyseissä ja yhteyksien selvittämisessä. Komponenttien reliabiliteetin arvioimiseen käytettiin Cronbachin alfa -kerrointa.

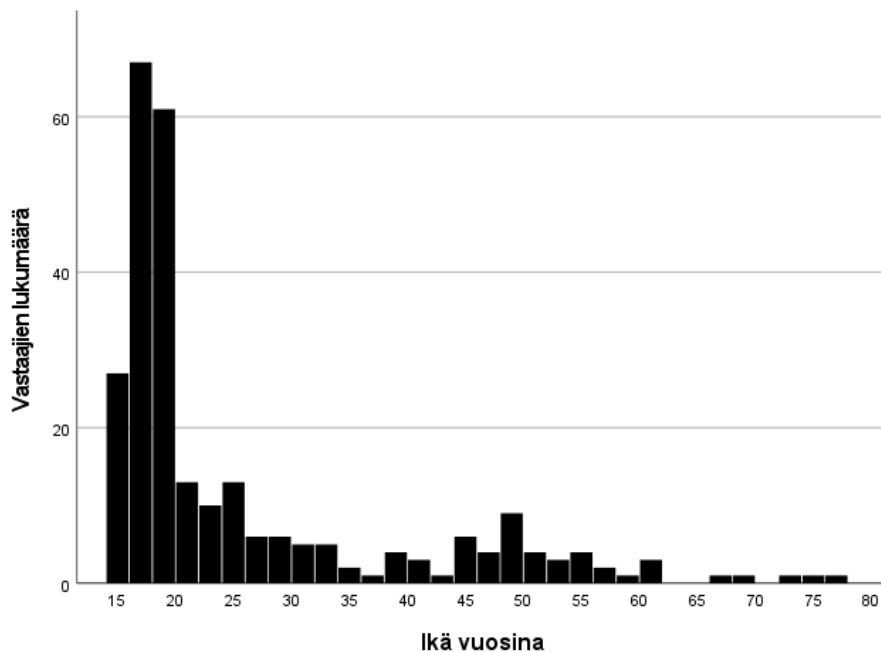
Urheilijoiden laji luokiteltiin Sundgot-Bergenin ja Larsenin (1993) lajiluokitusta mukaillen kuuteen lajiluokkaan. Lisäksi urheilijat luokiteltiin iän perusteella kolmeen luokkaan, jotka ovat alle 18-vuotiaat, 18–25-vuotiaat sekä yli 25-vuotiaat.

Komponenttien sekä iän ja sukupuolen yhteyttä urheilijoiden vastauksiin asennekysymyksiin selvitettiin binäärisellä logistisella regressioanalyysillä. Iän ja sukupuolen kohdalla selittävät muuttujat ovat kategorisia, jolloin analyysin referenssiryhmäksi on määritelty ikäryhmävertailussa alle 18-vuotiaat ja sukupuolivertailussa nainen, jotka saavat vetosuhdearvoksi (OR) 1,00. Muita ryhmiä verrataan näihin referenssiryhmiin. Komponenttien osalta selittävät muuttujat ovat jatkuvia, jolloin yli 1,00 OR tarkoittaa suurempaa todennäköisyyttä myönteiseen suhtautumiseen puhtaaseen urheiluun. Muiden taustamuuttujien yhteyttä asennekysymysten vastauksiin arvioitiin ristiintaulukoimalla sekä khiin neliötestillä.

8 TULOKSET

8.1 Kuvailevat tiedot

Kyselyyn vastanneista urheilijoista 124 (46,8 %) oli naisia ja 141 (53,2 %) miehiä. Kyselyyn vastanneiden urheilijoiden ikäjakauma on esitetty kuvassa 2. Vastaajien keski-ikä oli 25,3 vuotta ja keskihajonta 13,6. Nuorimmat vastaajista olivat 15-vuotiaita ja vanhin 77-vuotias.



KUVA 2. Vastaajien ikä. N = 265, keskiarvo 25,3, keskihajonta 13,6.

Tarkempia analyysyjä varten kyselyyn vastanneet ryhmiteltiin iän mukaan kolmeen ryhmään, jotka ovat alle 18-vuotiaat, 18–25-vuotiaat ja yli 25-vuotiaat. Alle 18-vuotiaiden ryhmässä on 94 (35,5 %), 18–25-vuotiaiden ryhmässä 97 (36,6 %) ja yli 25-vuotiaiden ryhmässä 74 (27,9 %) vastaajaa.

Taulukossa 1 on esitetty kyselylomakkeeseen vastanneiden urheilijoiden urheilulajit. Lajit, joissa vastaajia oli kymmenen tai enemmän on eritelty taulukossa. Alle kymmenen vastaajan lajit on lueteltu taulukon alaviitteessä. Yhteensä vastaajia oli 58 eri lajista. Lajilista on SUEKin kansallisen testaussuunnitelman mukainen.

TAULUKKO 1. Vastaaajien urheilulajit. N = 265

Urheilulaji	Vastaaajia	
	n	%
Cheerleading	50	18,9
Amerikkalainen jalkapallo	26	9,9
Fitness	17	6,4
Koripallo	15	5,7
Kreikkalais-roomalainen paini	13	4,9
Joukkuevoimistelu	13	4,9
Ammunta	11	4,2
Jalkapallo	11	4,2
Painonnosto	11	4,2
Triathlon	11	4,2
Muut lajit ^a	87	32,8
Yhteensä	265	100

^a Muut lajit: curling, frisbeegolf, golf, ITF-taekwondo, jousiammunta, judo, jääkiekko, jääpallo, karate, kädenvääntö, käsipallo, lumilautailu, miekkailu ja 5-ottelu: miekkailu/kalpa ja miekkailu/säilä, painonnosto: toiminnallinen urheilu, potkunyrkkeily, pyöräily: maantiepyöräily, maastopyöräily/alamäkiajo ja maastopyöräily/maastoajo, pöytätennis, ratsastus: kenttäratsastus, salibandy, squash, sulkapallo, suunnistus: hiihtosuunnistus ja suunnistus, taekwondo, liikesarjat, taitoluistelu: muodostelmaluistelu, tanssiurheilu: tanssi, uintiurheilu: taitouinti, uimahypyt, uinti keskimatka, uintipikamatka ja uinti pitkä matka, vammaisurheilu: pyöräily, yleisurheilu heitot istuen ja yleisurheilu pikamatka, voimalajit: otevoimakilpailut ja vahvin mies, voimanosto, voimistelu: kilpa-aerobic, teamgym ja telinevoimistelu, yleisurheilu: heitot, hypyt, ottelut ja pikamatka.

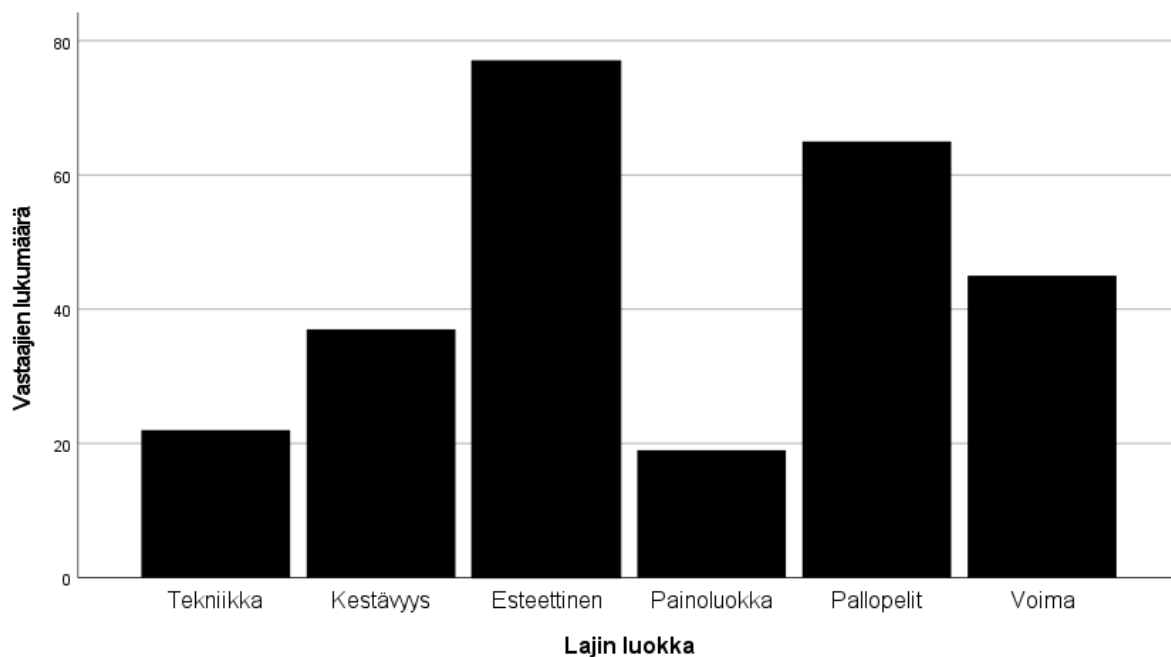
Tässä tutkielmassa yksilö- ja joukkuelajin jaotteluna on käytetty WADAn määritelmää, jonka mukaan joukkuelaji on urheilulaji, jossa yksittäisiä urheilijoita voidaan vaihtaa kesken kilpailun (WADA 2022a). Kyselyyn vastanneista urheilijoista 134 (50,6 %) edusti yksilölajeja ja 131 (49,4 %) joukkuelajeja.

Yksittäisten lajien vastaajamäärät olivat pieniä, joten tarkempia analyysejä varten lajit luokiteltiin lajin ominaisuuksien mukaan. Luokittelu suoritettiin soveltaen Sundgot-Borgenin ja Larsenin (1993) tutkimuksessaan tekemää lajiluokitusta. Tämän luokittelun mukaan lajit on jaettu kuuteen luokkaan pääominaisuuden perusteella. Luokat ovat tekniikka-, kestävyys-, esteettiset, painoluokka- ja voimalajit sekä pallopelit.

Kestävyys- ja voimalajit luokiteltiin urheilijan harjoitettavan pääominaisuuden mukaan eli aerobinen kestävyys tai voimaharjoittelu. Esteettisiin lajeihin luokiteltiin lajit, joiden suoritus

perustuu subjektiiviseen tuomariarvioon. Painoluokkalajeihin sisällytettiin lajit, joissa kilpaileminen edellyttää tiettyä kehonpainoa, kuten kamppailulajit. Tekniikkalajien kategoriaan luokiteltiin lajit, jotka eivät luontevasti sisältyneet muihin luokkiin (Sundgot-Borgen & Larsen 1993).

Tämän tutkielman kyselyyn vastanneiden ilmoittamat urheilulajit soveltuivat pääosin hyvin yllä kuvattuun luokitteluun. Lajit, joita alkuperäisessä luokituksessa ei mainittu, sijoitettiin kuvattujen luokitusperusteiden mukaan samoihin kuuteen luokkaan. Kuvassa 3 on kuvattu kyseiset luokat. Kyselyyn vastanneista tekniikkalajien edustajia oli 22 (8,3 %), kestävyyslajeista 37 (14,0 %), esteettisistä lajeista 77 (29,1 %), painoluokkalajeista 19 (7,2 %), pallopeleistä 65 (24,5 %) ja voimalajeista 45 (17,0 %).



KUVA 3. Kyselyyn vastanneiden lajien luokittelu (soveltaen Sundgot-Borgen & Larsen 1993).
N = 265

Tämän tutkielman otos, eli kyselyyn vastanneet urheilijat, vastaa hyvin pääjoukkoa, eli koulutuksiin osallistuneet urheilijat, urheilulajien tyypin ja luokituksen osalta. Kyselykutsun saaneista 845 urheilijan laji on tiedossa. Yksilölajien osuus hieman korostuu (55,2 %) kutsun saaneissa.

8.2 Urheilijoiden asenteet puhdasta urheilua kohtaan

Urheilijoiden asenteita dopingtestausta kohtaan selvitettiin kahdella väitteellä, jotka olivat ”lajissani on mahdollista päästä kansalliselle huipulle ilman dopingaineita” sekä ”lajissani on mahdollista päästä kansainväliselle huipulle ilman dopingaineita”. Vastaukset tuli antaa viisiportaisella Likertin asteikolla.

Kansallisen tason kysymykseen urheilijat vastasivat siten, että täysin samaa mieltä oli 252 (95,1 %), jokseenkin samaa mieltä 10 (3,8 %) ja täysin eri mieltä 3 (1,1 %) vastaajaa. Vastausvaihtoehtoihin jokseenkin eri mieltä ja ei samaa eikä eri mieltä, ei tullut lainkaan vastauksia. Kansainvälisen tason vastaavaan kysymykseen urheilijat vastasivat siten, että täysin samaa mieltä oli 217 (81,9 %), jokseenkin samaa mieltä 34 (12,8 %), ei samaa eikä eri mieltä 5 (1,9 %), jokseenkin eri mieltä 6 (2,3 %) ja täysin eri mieltä 3 (1,1 %) vastaajaa.

Tarkasteltaessa urheilijoiden asennetta puhdasta urheilua kohtaan kansallisella tasolla, kuuluminen yli 25-vuotaiden ikäryhmään oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä alhaisempaan uskoon huipun saavuttamiseen ilman dopingaineita (OR 0,19). Sukupuolten välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa. Lopullisella kansallisen tason tarkastelun mallilla ei saavutettu tilastollisen merkitsevyyden rajaa ($\chi^2(3) = 7,669$; $p 0,053$).

TAULUKKO 2. Urheilijan asenne puhdasta urheilua kohtaan **kansallisella** tasolla sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. N = 265

		OR	95 % LV	p-arvo
Sukupuoli	Nainen	1,00		
	Mies	0,59	0,17–2,01	0,398
Ikäryhmä	< 18-vuotiaat	1,00		
	18–25-vuotiaat	0,69	0,11–4,23	0,689
	> 25-vuotiaat	0,19	0,04–0,95	0,043

$\chi^2(3) = 7,669$; $p 0,053$.

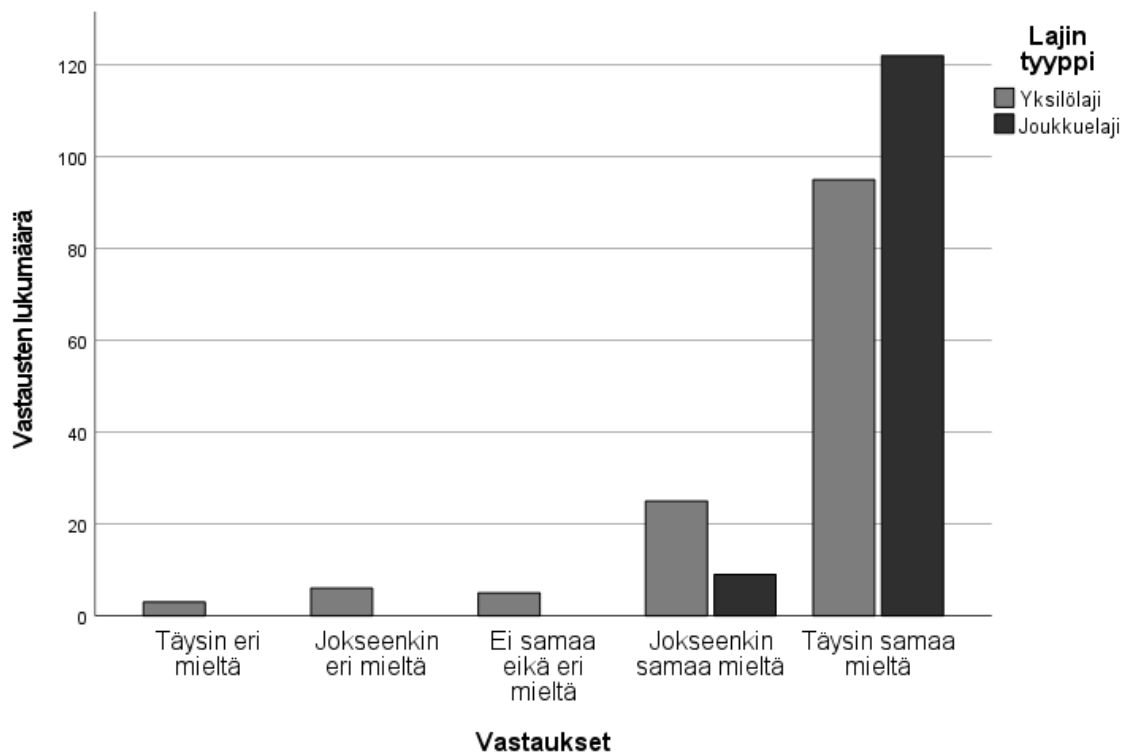
Tarkasteltaessa urheilijoiden asennetta puhdasta urheilua kohtaan kansainvälisellä tasolla, kuuluminen yli 25-vuotaiden ikäryhmään ja miessukupuoli oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä alhaisempaan uskoon huipun saavuttamiseen ilman dopingaineita (OR 0,18). Sukupuolten välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa. Saatu malli sopi hyvin kansainvälisen ($\chi^2(3) = 27,421$; $p < 0,001$) tason tarkasteluun.

TAULUKKO 3. Urheilijan asenne puhdasta urheilua kohtaan **kansainvälisellä** tasolla sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. N=265

		OR	95 % LV	p-arvo
Sukupuoli	Nainen	1,00		
	Mies	0,46	0,23–0,93	0,030
Ikäryhmä	< 18-vuotiaat	1,00		
	18–25-vuotiaat	0,61	0,24–1,55	0,300
	> 25-vuotiaat	0,18	0,07–0,42	< 0,001

$\chi^2(3) = 27,421$; $p < 0,001$.

Kuvassa 4 on kuvattu urheilijoiden vastaukset väittämään ”lajissani on mahdollista päästä kansainväliselle huipulle ilman dopingaineita” lajin tyypin mukaan jaoteltuna. Joukkuelajien edustajista kaikki vastasivat kysymykseen joko jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Heistä 93,1 prosenttia vastasi täysin samaa mieltä. Yksilölajien urheilijoilta vastauksia tuli kaikkiin vastausvaihtoehtoihin ja täysin samaa mieltä vastasi 70,9 prosenttia urheilijoista.



KUVA 4. ”Lajissani on mahdollista päästä kansainväliselle huipulle ilman dopingaineita” -väittämän vastauksen lajityypin mukaan jaoteltuna. N = 265.

Lajin tyyppin ja luokan sekä urheilemisen tason ja tavoitetason yhteyttä urheilijoiden asenteeseen puhdasta urheilua kohtaan tarkasteltiin ristiintaulukoimalla ja khiin neliö -testillä. Kansallisella tasolla (taulukko 4) ei saatu tilastollisesti merkitseviä tuloksia minkään näiden muuttujien suhteen. Urheilemisen tavoitetasolla tulevaisuudessa ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä asenteisiin puhdasta urheilua kohtaan myöskään kansainvälisellä tasolla.

TAULUKKO 4. Urheilijan asenne puhdasta urheilua kohtaan **kansallisella** tasolla lajin tyyppiin, lajin luokan, urheilemisen tason sekä tavoitetason mukaan. N = 265

	Lajissani on mahdollista päästä kansalliselle huipulle ilman dopingaineita				p-arvo
	Ei		Kyllä		
Lajin tyyppi	%	n	%	n	
Yksilölaji	76,9	10	49,2	124	
Joukkuelaji	23,1	3	50,8	128	
	100,0	13	100,0	252	0,085
Lajin luokka	%	n	%	n	
Tekniikkalaji	15,4	2	7,9	20	
Kestävyysslaji	15,4	2	13,9	35	
Esteettinen laji	7,7	1	30,2	76	
Painoluokkalaji	7,7	1	7,1	18	
Pallopeti	15,4	2	25,0	63	
Voimalaji	38,5	5	15,9	40	
	100,0	13	100,0	252	0,195
Urheilemisen taso	%	n	%	n	
Maajoukkue	46,2	6	44,4	112	
SM	30,8	4	38,9	98	
Kansallinen tai harraste	23,1	3	16,7	42	
	100,0	13	100,0	252	0,753
Urheilemisen tavoitetaso	%	n	%	n	
Maajoukkue	53,8	7	69,4	175	
SM	23,1	3	19,4	49	
Kansallinen tai harraste	23,1	3	11,1	28	
	100,0	13	100,0	252	0,371

Tilastollisesti merkitseviä tuloksia saatiin tarkasteltaessa urheilijoiden uskoa puhtaasti pärjäämiseen kansainvälisellä tasolla (taulukko 5). Tällä tasolla yksilölajien ryhmään kuuluvat urheilijat, kestävyys ja voimalajien edustajat sekä tällä hetkellä kansainvälisen tason alapuolella urheilevien joukkoon kuuluvat urheilijat suhtautuivat todennäköisemmin kielteisesti ilman dopingaineita pärjäämiseen.

TAULUKKO 5. Urheilijan asenne puhdasta urheilua kohtaan **kansainvälisellä** tasolla lajin tyyppiin, lajin luokan, urheilemisen tason sekä tavoitetason mukaan. N = 265

	Lajissani on mahdollista päästä kansainväliselle huipulle ilman dopingaineita				p-arvo
	Ei		Kyllä		
Lajin tyyppi	%	n	%	n	
Yksilölaji	81,3	39	43,8	95	
Joukkuelaji	18,8	9	56,2	122	
	100,0	48	100,0	217	< 0,001
Lajin luokka	%	n	%	n	
Tekniikkalaji	2,1	1	9,7	21	
Kestävyyslaji	22,9	11	12,0	26	
Esteettinen laji	4,2	2	34,6	75	
Painoluokkalaji	10,4	5	6,5	14	
Pallopeti	14,6	7	26,7	58	
Voimalaji	45,8	22	10,6	23	
	100,0	48	100,0	217	< 0,001
Urheilemisen taso	%	n	%	n	
Maajoukkue	33,3	16	47,0	102	
SM	37,5	18	38,7	84	
Kansallinen tai harraste	29,2	14	14,3	31	
	100,0	48	100,0	217	0,033
Urheilemisen tavoitetaso	%	n	%	n	
Maajoukkue	56,3	27	71,4	155	
SM	22,9	11	18,9	41	
Kansallinen tai harraste	20,8	10	9,7	21	
	100,0	48	100,0	217	0,053

8.3 Urheilijoiden asenteisiin vaikuttavat tekijät

Taulukossa 6 on kuvattu kyselyyn vastanneiden urheilijoiden vastausten lukumäärä jokaiseen 12 asenneväittämään. Muuttujat eivät olleet normaalisti jakautuneita, joten aineistolle suoritettiin pääkomponenttianalyysi taustalla vaikuttavien komponenttien löytämiseksi ja summamuuttujien muodostamiseksi jatkoanalyysjä varten.

TAULUKKO 6. Urheilijoiden asenteisiin vaikuttavat tekijät. Kysymys ”Dopingin käyttöäni ehkäisee...”. N = 265

Väittäjä	Vastaukset %					Yhteensä
	Täysin eri mieltä	Jokseen-kin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen-kin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	
Dopingin terveyshaitat	2	3	8	12	75	100
Pelko rangaistuksista	14	6	13	12	55	100
Dopingtestaus	16	7	13	14	50	100
Dopingin käyttämisen vaarallisuus	2	3	10	14	71	100
Dopingaineiden sivuvaikutukset	1	3	10	12	74	100
Kiinnijäämisen pelko	17	9	13	12	49	100
Dopingin lisäämä loukkaantumisriski	4	7	14	15	60	100
Doping rikkoo urheilutoimijoiden oikeuksia	2	0	8	9	81	100
Doping on epäreilua muita toimijoita kohtaan	1	1	3	9	86	100
Doping on moraalisesti väärin	3	0	7	11	80	100
Sitoutuminen puhtaaseen urheiluun sopimuksella	3	1	6	12	78	100
Doping on vastoin arvojeni	2	0	5	9	83	100
Yhteensä	5	3	9	12	70	100

Pääkomponenttianalyysin perusteella väittämien joukosta nousee esiin kolme komponenttia. Nämä ovat dopingin terveyteen liittyvät vaikutukset (komponentti 1), urheilijoiden arvopohja (komponentti 2) sekä käytännön dopingtestaamiseen liittyvät tekijät (komponentti 3). Kaikkien väittämien lataukset komponenteille on kuvattu taulukossa 7. Väittäjä ”Sitoutuminen puhtaaseen urheiluun sopimuksella” ei latautunut selkeästi yhdellekään komponentille ja sen kommunaliteetti oli pieni, joten se suljettiin lopullisesta mallista pois. Lopullisen pääkomponenttianalyysin mukaisen mallin selitysaste oli 73,3 %.

oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä myönteiseen asenteeseen puhdasta urheilua kohtaan (OR 3,87 p-arvo <0,001). Saatu malli sopii hyvin aineistoon ($\chi^2(3) = 14,192$; p 0,003).

TAULUKKO 8. Urheilijan asenne puhdasta urheilua kohtaan kansallisella tasolla pääkomponenttien mukaan.

		OR	95 % LV	p-arvo
Komponentti	Terveysperusteisuus	0,45	0,14–1,42	0,170
	Arvoperusteisuus	3,87	1,81–8,24	< 0,001
	Testiperusteisuus	0,59	0,32–1,10	0,097

$\chi^2(3) = 14,192$; p 0,003.

Komponenttien vaikutusta urheilijoiden asenteisiin puhdasta urheilua kohtaan kansainvälisellä tasolla (taulukko 9) tarkasteltuna arvoperustaisuus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä myönteiseen asenteeseen (OR 2,68, p-arvo <0,001) tasolla. Saatu malli sopii hyvin aineistoon ($\chi^2(3) = 20,808$; p <0,001).

TAULUKKO 9. Urheilijan asenne puhdasta urheilua kohtaan kansainvälisellä tasolla pääkomponenttien mukaan.

		OR	95 % LV	p-arvo
Komponentti	Terveysperusteisuus	0,98	0,64–1,51	0,942
	Arvoperusteisuus	2,68	1,58–4,55	< 0,001
	Testiperusteisuus	1,11	0,87–1,41	0,423

$\chi^2(3) = 20,808$; p <0,001.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimustulosten arviointi

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat suomalaisurheilijoiden asenteiden muodostumiseen puhdasta urheilua kohtaan. Tutkielman tulokset urheilijoiden myönteisestä asenteesta ovat yhteneväisiä aikaisemman tutkimuksen kanssa (Havumäki 2022). Näiden asenteiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä on toistaiseksi tutkittu vähän.

McNamee (2010) on tunnistanut kolme asenteisiin vaikuttavaa teoriaa, jotka ovat utilitarismi, deontologia ja sopimuksellisuus. Tämän tutkielman perusteella on havaittavissa kolme urheilijoiden puhdasta urheilua koskevien asenteiden muodostumiseen vaikuttavaa komponenttia. Nämä ovat terveysperustaisuus, arvoperustaisuus sekä dopingtestiperustaisuus. Tämän tutkielman tulokset ovat siten yhteneväisiä teoreettisen viitekehyksen kanssa utilitarismin perustuvien terveydellisten seikkojen (Mill 2000; McNamee 2010) sekä deontologiaan perustuvan urheilijan arvopohjan merkityksen (Thiroux 1986; McNamee 2010) osalta.

Yhteneväisyys utilitarismin sekä deontologian osalta teorian ja tämän tutkielman välillä voi selittyä sillä, että urheilu ei ole irrallinen saareke muusta yhteiskunnasta, vaikkakin sillä on tiettyjä ominaispiirteitä (Steenbergen & Tamboer 1998) ja urheileminen itsessään ei ole filosofisesti ongelmallista (McFee 1998). Näin ollen utilitarismi ja deontologia, jotka ohjaavat ihmisten päivittäistä elämää ja päätöksentekoa, näkyvät urheilun kontekstissa asenteita ohjaavina tekijöinä.

Tässä tutkielmassa Lolandin (1998) ja McNameen (2010) kuvaama sopimuksellisuus ei teoriasta poiketen noussut merkittäväksi tekijäksi urheilijoiden sitoutuessa puhtaaseen urheiluun. Sen sijaan kolmantena vaikuttavana tekijänä tässä tutkielmassa oli havaittavissa dopingtestauksen vaikutus.

Ero teorian ja tämän tutkielman tulosten välillä voi johtua siitä, että nuoret urheilijat eivät miellä lisenssin ostamista, urheiluseuran jäsenyyttä tai kilpailutoimintaan osallistumista sitoutumiseksi antidopingsäännöstöihin ja näin muodollisen sopimuksen muodostumiseksi. Osaltaan tuloksiin voi vaikuttaa se, että väittämien järjestys vastauslomakkeella oli

satunnaistettu. Sopimuksellisuuden väittämä sijoittui lomakkeella erilleen muista dopingvalvontaan liittyvistä väittämistä ja keskelle neljää arvopohjaan liittyvää väittämää, joka saattaa ohjata vastaajien vastauksia kyseisen väittämän osalta.

Edellä kuvatuista kolmesta komponentista tilastollisesti merkitsevästi asennoitumiseen puhdasta urheilua kohtaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla vaikutti arvoperusteisuus. Urheilijoiden vahva moraalikäsitelmä oikeasta ja väärästä oli yhteydessä myönteiseen asenteeseen puhdasta urheilua kohtaan. Tämän yhteyden tunnistaminen asenteiden muodostumisessa vahvasti arvojen kautta auttaa antidopingkoulutuksen järjestäjiä suunnittelemaan koulutusten sisällöt ja toteutustavat siten, että ne ovat vaikuttavia.

Nuorten urheilijoiden antidopingkoulutuksissa painotetaan jo tällä hetkellä arvojen tärkeyttä ja koulutuksen sisällöt painottuvat kuvaamaan puhdasta urheilua ja pohtimaan, mitä reilu peli on. Tämän tutkielman tulosten perusteella tämä on oikea tapa järjestää koulutusta siten, että nuorten urheilijoiden kanssa perehdytään reilun pelin periaatteisiin arvojen kautta ja myöhemmissä vaiheissa aihetta syvennetään sääntöjen, dopingvalvonnan ja terveyden edistämisen näkökulmiin.

Taustamuuttujista tilastollisesti merkitsevästi asennoitumiseen puhdasta urheilua kohtaan, sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, vaikutti urheilijan ikäryhmä. Yli 25-vuotiaiden ryhmässä uskottiin puhtaasti huipulla pärjäämiseen heikommin kuin nuoremmassa ikäryhmässä. Tämä voi olla seurausta siitä, että iäkkäämmillä urheilijoilla on jo kokemusta kilpailemisesta huipputasolla ja harjoitusvuosia kertynyt niin paljon, että omat suorituskyvyn rajat on jo tiedostettu.

Vain kansainväliselle huipulle puhtaasti pääsemistä tarkasteltaessa urheilijan asennoitumiseen vaikutti tilastollisesti merkitsevästi se, että urheilija oli mies, kilpaili kansallisella tasolla ja edusti yksilö-, voima- tai kestävyyslajia. Urheilemisen tason tämänhetkisen tason vaikutuksen voi tulkita johtuvan siitä, että tällä hetkellä korkealla tasolla urheilijat ovat jo saavuttaneet huipun tai ovat lähellä sitä. Näin he ovat jo omakohtaisesti todenneet kyseisen tason olevan saavutettavissa ilman dopingaineita.

Yksilölajeissa yksittäisen urheilijan suoritus tasolla on suurempi vaikutus kilpailun lopputulokseen kuin joukkuelajeissa. Tämä voi vaikuttaa siihen, että joukkuelajien edustajat

kokevat useammin, että heidän on mahdollista päästä huipulle puhtaasti. Kansainvälisesti monissa lajeissa miesten sarjoissa on enemmän kilpailijoita kuin naisten sarjoissa. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että miesurheilijat suhtautuvat kansainvälisen huipun saavuttamiseen hieman kielteisemmin kuin naisurheilijat.

Kestävyys- tai voimaominaisuuksiin perustuvissa urheilulajeissa yksittäisen ominaisuuden korostuminen vaikuttaa siihen, että niissä dopingaineista saavutettava hyöty ja käyttämisen laajuus voidaan kokea merkittävämmäksi urheilijoiden keskuudessa ja näin puhtaasti huipun saavuttamiseen ei uskota yhtä laajasti. Kestävyys- ja voimalajeissa on lisäksi vuosittain eniten dopingtapauksia (SUEK 2023d) ja tällä voi olla yhteys urheilutoimijoiden mielikuviin kyseisistä lajeista ja niissä huipun saavuttamiseen ilman dopingaineita.

Urheilijoiden ikäryhmä ja lajitausta tulisi jatkossa huomioida koulutusten suunnittelussa siten, että eri taustoista tulevien urheilijoiden koulutukset on suunniteltu juuri kyseisen ryhmän tarpeisiin. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yksilö-, voima- ja kestävyyslajien koulutuksissa pyritään ohjaamaan urheilijoita pois niin sanotusta ”kaikki käyttää” -ajatusmallista. Tähän voidaan pyrkiä puhtaiden urheilijoiden esimerkin kautta ja tuomalla esiin päivitettyä tutkittua tietoa dopingin käytön yleisyydestä ja vaikutuksesta kilpailuiden lopputuloksiin.

Koulutuksen painottuessa nuoriin urheilijoihin ja arvopohjaisuuteen, ei tämän tutkielman tulosten perusteella tulisi kuitenkaan unohtaa kokeneiden urheilijoiden antidopingkoulutusta ja asenteiden kehityksen seuraamista. Nämä tulokset muuttuvat hitaasti uuden arvoihin perustuvan koulutusmallin yleistyessä. Arvopohjaisen koulutuksen läpikäyneiden urheilijoiden asennoitumista puhtaaseen urheiluun tulisikin tulevaisuudessa seurata urheilijoiden ikääntyessä. Tällä voidaan varmistaa antidopingkoulutuksen vaikuttavuus.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tämän tutkielman aineisto oli kattava tilastollisten analyysien toteuttamiseksi (N = 265). Kerätty aineisto ei ollut normaalisti jakautunut, joten asenteiden muodostumiseen vaikuttavien tekijöiden selvittämisessä käytettiin tällaiselle aineistolle soveltuvia tilastollisia menetelmiä, kuten pääkomponenttianalyysiä, binääristä logistista regressioanalyysiä ja ristiintaulukointia.

Analyysien reliabiliteettia arvioitiin pääkomponenttianalyysin osalta Cronbachin alfa-kertoimella, joka kuvaa mittarin yhteneväisyyttä. Arvoiksi saatiin 0,85–0,89, joka tarkoittaa hyvää konsistenssia arvojen ollessa lähellä yhtä. Komponenttien sekä iän ja sukupuolen vaikutusta asenteiden muodostukseen tarkasteltiin binäärisellä logistisella regressioanalyysillä ja muuttujien välistä riippuvuutta khiin neliötestillä, jonka perusteella mallin todettiin sopivan hyvin aineistoon. Analyysit ja niiden tulkinta toteutettiin muuttujien ominaisuudet huomioiden.

Aikaisemman tutkimustiedon rajoitteena yleistettävyydelle ja soveltamiselle tämän tutkielman teemaan on tutkimusten rajallinen määrä ja pääosin pienet otoskoot. Lisäksi tutkimusten kohderyhmät ovat olleet heterogeenisiä, vaihdellen koululaisista olympiatason ammattiurheilijoihin.

Tämän tutkielman rajoitteena on se, että kyselytutkimuksissa vastaajilla on usein taipumus pyrkiä miellyttämään. Lisäksi tämän tutkielman kyselyn toteutuksessa oli mukana SUEK, joka toimii Suomessa myös valvovana tahona dopingaineiden ja urheilun eettisten rikkomusten osalta. Tämä saattaa vaikuttaa joillakin vastaajilla siihen, että vastauksissa painottuu se, millaisia vastauksia vastaaja olettaa häneltä odotettavan. Poikkileikkaustutkimuksena tämän tutkielman perusteella ei voida ottaa kantaa taustatekijöiden muutosten vaikutuksesta asenteisiin pitkällä aikavälillä.

Tässä tutkielmassa käytetyn otoksen tuloksien yleistettävyyteen pääjoukkoon tulee suhtautua varauksella sähköisen koulutusjärjestelmän rakenteen takia. Koulutuksen suorittaneilta ei kerätä muita taustatietoja kuin sukupuoli, laji ja rooli. Näin esimerkiksi kaikkien koulutukseen osallistuneiden ikäjakauma ei ole tiedossa, eikä voida varmuudella sanoa kuinka hyvin otos edustaa pääjoukkoa.

Jos verrataan tämän tutkielman kyselyyn vastanneita urheilijoita lajien dopingtestitulostoihin (SUEK 2023d), voidaan havaita, että tässä tutkielmassa esteettisten lajien edustajien korostuminen on merkittävää ja nämä urheilijat suhtautuvat etenkin kansainväliselle huipulle pääsemiseen hyvin myönteisesti. Yksittäisistä esteettisistä lajeista cheerleadingin oli vahvasti edustettuna. Tämän lajin maajoukkue on viime vuosina menestynyt hyvin kansainvälisissä kilpailuissa ja siten urheilijat ovat omakohtaisesti todenneet maailman huipun olevan saavutettavissa puhtaasti. Tämä saattaa painottaa tämän kyselytutkimuksen vastauksia myönteisen asennoitumisen suuntaan ja tämä tulee huomioida jatkotutkimuksia suunniteltaessa.

Tämän tutkielman toteutuksessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) määrittelemiä hyviä tieteellistä käytäntöjä. Kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimukseen viitattiin asianmukaisesti ja alkuperäisiä lähteitä kunnioittaen. Tutkimuksen aineisto kerättiin SUEKin suojatussa järjestelmässä. Tutkimukseen kutsutuille kuvattiin suostumuksen antamisen yhteydessä tutkimuksen tarkoitus, tietosuojasta sekä annettiin mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta missä tahansa vaiheessa ilman seuraamuksia. Aineistoa kerättiin vain vähintään 15-vuotiailta urheilijoilta ja säilytettiin huolellisesti anonyyminä SUEKin ja Jyväskylän yliopiston palvelimilla käyttäjätunnuksella ja salasananalla suojattuna. Tutkielman tulokset on raportoitu avoimesti ja rehellisesti.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tämän tutkielman perusteella urheilijoiden asenteet puhdasta urheilua kohtaan ovat myönteisiä. Tämä tulos vahvistaa aiempien tutkimusten tuloksia. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että näiden arvojen muodostumisessa on tunnistettavissa kolme komponenttia, jotka ovat urheilijan arvopohja, dopingin terveyshaitat sekä dopingvalvonta. Näistä tekijöistä tilastollisesti merkitsevästi myönteiseen asennoitumiseen puhdasta urheilua kohtaan vaikuttaa urheilijan arvopohja.

Arvoperustaisuuden merkitys asenteiden muodostumisessa puhdasta urheilua kohtaan tulee huomioida jatkossa antidopingkoulutusten sisältöjen suunnittelussa vaikuttavuuden lisäämiseksi. Koulutusten näkökulma tulisi painottua arvoihin ja moraalikäsitteisiin.

Urheilijoiden asennoitumiseen kansallisen ja kansainvälisen huipun saavuttamiseen ilman dopingaineita vaikuttaa kielteisesti yli 25-vuotiaiden ikäryhmään kuulumisen. Lisäksi kansainvälisen huipun saavuttamiseen ilman dopingaineita vaikuttaa kielteisesti miessukupuoli, yksilö-, voima- ja kestävyyslajin edustajuus sekä tällä hetkellä kansallisella tasolla urheileminen.

Näiden taustatekijöiden vaikutus tulee huomioida koulutusten kohderyhmäkohtaisessa suunnittelussa. Antidopingkoulutuksen tulisi kulkea jatkuvana teemana läpi urheilijan uran. Koulutusten teemojen tulisi keskittyä lajikohtaisiin teemoihin, jolloin voidaan varmistaa arvopohjaisen viestin välittyminen urheilijoille heidän omassa toimintaympäristössään.

Jatkossa tarvitaan lisää tutkimusta siitä, kenen vaikutteesta, missä ikävaiheessa ja millä tavoin urheilijat omaksuvat asenteensa puhtaaseen urheiluun. Yksityiskohtaisten tietojen saamiseksi urheilijoiden asenteiden muodostumisesta tulisi käyttää laadullisia tutkimusmenetelmiä. Antidopingkoulutuksen vaikuttavuuden arvioimiseksi tulisi toteuttaa pitkittäisseurantaa urheilijoiden asenteiden muodostumisesta ja muutoksista.

LÄHTEET

- Allerdt, E. (2001). Urheilu kansakunnan rakentajana. Suomentanut Sironen, E. (2001). Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.). Urheilun etiikka ja arki. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Jyväskylä: Atena kustannus. 13–23.
- Aristoteles. (s.a.). Nikomakhoksen etiikka. Suomentanut Knuutila, S. (2012). Helsinki: Gaudeamus.
- Carr, D. (1998). What moral educational significance has physical education? A question in need of disambiguation. Teoksessa M. McNamee (toim.). The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 306-315.
- Christiansen, A. & Møller, R. (2016). Who is more skilful? Doping and its implication on the validity, morality and significance of the sporting test. *Performance Enhancement & Health* 4(3-4). 123-129. <https://doi.org/10.1016/j.peh.2016.04.002>.
- Christiansen, A. & Møller, V. (2007). Mål medicin og moral - om eliteatleters opfattelse af sport, doping og fairplay (Ambitions, drugs and morality: On elite athletes' attitudes to sport, doping and fair play). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. (2007). Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Fraleigh, W. (1984). The ends of the sports contest. Teoksessa M. McNamee (toim.). The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 106-115.
- Fraser, D. (2005). It's not cricket. Underarm bowling, legality and the meaning of life. Teoksessa M. McNamee (toim.). The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 125-131.
- Havumäki, R. (2022). Reaching the top without doping – Athletes' attitudes towards clean sports in Finland. Malmö University, Faculty for Education and Society, Sport Sciences. Pro gradu -tutkielma.
- Heinilä, K. (1974). Urheilu – ihminen – yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus.
- Heinilä, K. (2018). Minne menet Suomen urheilu? Kilpavarustelusta kestävään kehitykseen. Helsinki: Into kustannus.
- Holm, S. (2007). Doping under medical control. Conceptually possible but impossible in the world of professional sports? Teoksessa M. McNamee (toim.). The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 186-193.
- Huizinga, J. (1951). Nature and Significance of play as a cultural phenomenon. Teoksessa M. McNamee (toim.). The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 29–32.

- Ilmanen, K. (2012). Urheilun eriytynyt moraaliperusta. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.). Liikunnan areenat: Yhteiskunnallisia kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Yliopistopaino, 175–188.
- Itkonen, H. (2021). Liikkumisen sosiologia. Tampere: Vastapaino.
- Jarvie, G. (2006). Sport, culture and society. An introduction. Toinen painos. London: Routledge.
- Kant, I. (1993). The moral law. Groundwork of the metaphysic of morals. Kääntänyt H. Paton. London: Routledge.
- Kretchmar, R. (1975). From test to contest. An analysis of two kind of counterpoint in sport. Teoksessa M. McNamee (toim.). The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 100-105.
- Kretchmar, R. (1998). Soft metaphysics: a precursor to good sports ethics. Teoksessa M. MacNamee & S. Parry (toim.) Ethics & Sport. Routledge: London, 19-34.
- Kotkavirta, J. (2012). Urheilun moraalit ja etiikka. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.). Liikunnan areenat: Yhteiskunnallisia kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Yliopistopaino, 59–81.
- Lindfelt, M. (2001). Voiko tervettä sielua terveessä ruumiissa parantaa? Suomentanut Sironen, E. (2001). Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.). Urheilun etiikka ja arki. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Jyväskylä: Atena kustannus. 45–59.
- Ljunqvist, A. (2001). Dopingsäännöt eettisenä ohjenuorana. Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.). Urheilun etiikka ja arki. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Jyväskylä: Atena kustannus. 34-43.
- Loland, S. (1998). Fair play: Historical anachronism or topical ideal? Teoksessa McNamee, M. & Parry, S. (toim.). Ethics & Sport. London: Routledge, 79-103.
- Loland, S. (2009). Fairness in sport. An ideal and its consequences. Teoksessa M. McNamee (toim.) The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 116-124.
- McFee, G. (1998). Philosophical issues with respect to sport. Teoksessa M. MacNamee & S. Parry (toim.) Ethics & Sport. Routledge: London, 3-18.
- McFee, G. (2000). Spoiling. An indirect reflection of sport's moral imperative. Teoksessa M. McNamee (toim.) The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 145-152.
- McFee, G. (2004). The project of a moral laboratory; and particularism. Teoksessa M. McNamee (toim.) The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 347-361.

- McNamee, M. (2010). Introduction to sports ethics. Teoksessa M. McNamee (toim.) *The ethics of sport: a reader*. London: Routledge, 1-8.
- Miah, A. (2004). Why not dope? It's still all about the health. Teoksessa M. McNamee (toim.) *The ethics of sport: a reader*. London: Routledge, 169–185.
- Mill, J. (2000). Utilitarismi. *Utilitarianism* (1861). Suomentaneet Saastamoinen, K., Sajama, S. & Järvenpää, M. Tampere: Gaudeamus Kirja.
- Morente-Sánchez, J., & Zabala, M. (2013). Doping in Sport: A Review of Elite Athletes' Attitudes, Beliefs, and Knowledge. *Sports Medicine*, 43(6), 395–411. <https://doi.org/10.1007/s40279-013-0037-x>
- Møller, V. (2009). The athletes' viewpoint. Teoksessa M. McNamee (toim.) *The ethics of sport: a reader*. London: Routledge, 160-168.
- Ntoumanis, N., Ng, J., Barkoukis, V., & Backhouse, S. (2014). Personal and Psychosocial Predictors of Doping Use in Physical Activity Settings: A Meta-Analysis. *Sports Medicine*, 44(11), 1603–1624. <https://doi.org/10.1007/s40279-014-0240-4>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM. (2022). Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet. Viitattu 3.10.2022. <https://okm.fi/eettiset-periaatteet>
- Parry, J. (2007). Sport, ethos and education. Teoksessa M. McNamee (toim.) *The ethics of sport: a reader*. London: Routledge, 316-326.
- Pöppel, K. (2021). Efficient Ways to Combat Doping in a Sports Education Context!? A Systematic Review on Doping Prevention Measures Focusing on Young Age Groups. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 673452. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.673452>
- Rawls, J. (2005). *A theory of justice*. Reprint. Originally published: 1971. London: Harvard university press.
- Steenbergen, J. & Tamboer, J. (1998). Ethics and the double character of sport: an attempt to systematize discussion of the ethics of sport. Teoksessa M. MacNamee & S. Parry (toim.) *Ethics & Sport*. Routledge: London, 35-53.
- Suits, B. (2005). Construction of a definition. Teoksessa M. McNamee. *The ethics of sport: a reader*. London: Routledge, 17-28.
- Sundgot-Bergsen, J. & Larsen, S. (1993). Pathogenic weight-control methods and self-reported eating disorders in female elite athletes and controls. *Scandinavian journal of medicine & science in sports* 3 (3). 150-155.
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. (2022a). Koulutustoiminta. Viitattu 22.9.2022. <https://suek.fi/koulutus-2/koulutustoiminta>.

- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. (2022b). Vuosikertomukset. Viitattu 22.9.2022.
<https://suek.fi/suek/toiminta/vuosikertomukset>.
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. (2023a). Dopingvalvonta. Viitattu 3.4.2023.
<https://suek.fi/antidopingtoiminta/dopingvalvonta>.
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. (2023b). Puhtaasti paras -verkkokoulutus. Viitattu 25.1.2023. <https://puhtaastiparas.fi>.
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. (2023c). Säännöt ja standardit. Viitattu 3.4.2023.
<https://suek.fi/antidopingtoiminta/saannot/sannostot-ja-standardit>.
- Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. (2023d). Dopingtestitulostat. Viitattu 21.5.2023.
<https://suek.fi/antidopingtoiminta/dopingvalvonta/dopingtestitulostat>.
- Snyder, E. & Spreitzer, E. (1975). Sociology of sport: an overview. Teoksessa D. Ball & J. Loy (toim.). Sport and social order: Contributions to the sociology of sport. Reading: Addison-Wesley Publishing Company. 11-12.
- Tamburrini, C. (2000). The "hand of god". Teoksessa M. McNamee. The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 132-144.
- Tasioulas, J. (2006). Games and the good. Teoksessa M. McNamee. The ethics of sport: a reader. London: Routledge, 62-76.
- Telama, R. & Polvi, S. (2005). Liikunnan sosiaalinen merkitys. Teoksessa I. Vuori, S. Taimela, & U. Kujala (toim.). Liikuntalääketiede. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 628-638.
- Thiroux, J. (1986). Ethics: theory and practice. Third edition. New York: Macmillan Publishing Company.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Viitattu 8.6.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.
- Woolway, T., Lazuras, L., Barkoukis, V., & Petróczi, A. (2020). "Doing What Is Right and Doing It Right": A Mapping Review of Athletes' Perception of Anti-Doping Legitimacy. *International Journal of Drug Policy*, 84, 102865. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102865>
- The World Antidoping Agency WADA. (2022a). World antidoping code 2021. Viitattu 22.9.2022. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf

- The World Antidoping Agency WADA. (2022b). International Standard for Education ISE. Viitattu 22.9.2022. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf
- The World Antidoping Agency WADA. (2023a). International Standard for Testing and Investigations. Viitattu 3.4.2023. <https://www.wada-ama.org/en/resources/world-anti-doping-program/>
- The World Antidoping Agency WADA. (2023b). Technical Documents. Viitattu 3.4.2023. <https://www.wada-ama.org/en/resources/lab-documents/technical-documents-index>
- World Health Organization. (1986). Ottawa charter for health promotion. Viitattu 19.10.2022. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/129532/Ottawa_Charter.pdf

LIITE 1. Tutkimuskutsu

Tervetuloa osallistumaan kyselyyn!

Tämä kysely liittyy Jyväskylän yliopiston liikuntatieteelliseen tiedekuntaan tehtävään pro gradu -tutkielmaan. Kysely toteutetaan yhteistyössä SUEKin kanssa. Tutkielman aiheena on urheilijoiden puhdasta urheilua koskevien asenteiden taustatekijät. Vastaaminen on vapaaehtoista ja täysin anonyymiä. Mitään tietoja ei tulla yhdistämään vastaajiin ja vastaamisen voi keskeyttää ilman seurauksia missä tahansa vaiheessa.

Kysely koostuu taustatiedoista sekä mielipidekysymyksistä, joihin ei ole oikeita tai väärä vastauksia. Kysely on SurveyPal-järjestelmässä ja siihen vastaaminen kestää noin 5 minuuttia. Oheisesta linkistä pääset siirtymään kyselyyn:

<https://q.surveypal.com/asennekysely>

Jos et halua osallistua kyselyyn, voit sulkea tämän ikkunan.

Kiitos arvokkaasta ajastasi sekä vastauksistasi!

Petri Koskela petri.o.koskela@student.jyu.fi

Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto

LIITE 2. Kyselylomake ja tietosuojailmoitus

Kyselytutkimus urheilijoiden puhdasta urheilua koskevista asenteista

Tämä kysely liittyy SUEK:n kanssa yhteistyössä toteutettavaan ja Jyväskylän yliopiston liikuntatieteelliseen tiedekuntaan suoritettavaan pro gradu tutkielmaan, jossa selvitetään urheilijoiden asenteita ja sitoutumista puhtaaseen urheiluun.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 5 minuuttia. Kyselyyn vastaaminen on anonyymiä eikä siinä kerätyjä tietoja yhdistetä vastaajiin. Osallistujalla on oikeus keskeyttää vastaaminen missä vain vaiheessa tutkimusta ilman seurauksia.

Kiitos yhteistyöstäsi!

Tietosuojailmoitus

1. Rekisterinpitäjä

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry tietosuoja@suek.fi

2. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja eikä lähtökohtaisesti vastauksista käy ilmi vastaajan henkilötiedot välillisesti-kään. Joissakin harvoissa tapauksissa taustamuuttujista olisi hypoteettisesti mahdollista saada rajattua vastaajat hyvin pieneen tunnistettavaan joukkoon esim. lajin ja kilpailutason kautta. Mutta tutkimuksessa ei analysointi- eikä raportointivaiheessa näin tehdä.

3. Tutkimuksen vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä

Nimi: Marko Kananen / SUEK ry

Osoite: Valimotie 10, 00380 Helsinki

Puhelinnumero: 040 653 6532

Sähköpostiosoite: marko.kananen@suek.fi

Tutkimuksen vastuullinen johtaja on rekisterinpitäjän määräämä henkilö, joka vastaa tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkimuksesta vastaavaksi tahoksi voidaan nimetä myös tutkimusryhmä.

4. Tutkimuksen suorittajat

Tutkimuksen suorittaa pro gradu työnä Petri Koskela, petri.o.koskela@student.jyu.fi. Työnohjaajina toimivat Jyväskylän yliopiston terveystieteiden apulaisprofessori Sami Kokko ja SUEK:n tutkimuspäällikkö Marko Kananen.

5. Tutkimuksen nimi, luonne ja kesto

Tutkimuksen nimi: Terveystieteiden sääntelyä vai arvovalintoja - Urheilijoiden puhtaasta urheilusta koskevien asenteiden taustatekijät

Kertatutkimus

Tutkimuksen kesto (kuinka kauan henkilötietoja käsitellään): tutkimus kestää noin puoli vuotta. Tutkimusaineisto on SUEK:n omistama ja hallinnoima aineisto, jota käsitellään, säilytetään, arkistoidaan suunnitelman mukaisesti ja hävitetään viimeistään 10 vuoden kuluttua.

6. Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa ei käsitellä henkilötietoja.

7. Tietosisältö

Tällä kyselytutkimuksella pyritään selvittämään suomalaisten urheilijoiden asenteita puhtaaseen urheiluun sekä niihin vaikuttavia tekijöitä.

8. Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n/ETA-alueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle.

9. Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

10. Rekisterin suojauksen periaatteet

Manuaalisen aineiston suojaaminen: ei manuaalista aineistoa

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot:

käyttäjätunnus

salasana

käytön rekisteröinti (lokitietojen kerääminen)

kulunvalvonta

Tietojen suojaus tietojen siirroissa:

tiedonsiirron salaus (kuvaile miten): turvasähköpostilla

Projektille avataan verkkotallennustilaa tiedostopalvelimelta, joka on sijoitettu SUEK tietojärjestelmien palvelintilaan. Palvelimelle pääsy vaatii VPN yhteyden tai pääsyn SUEK toimitilojen verkkoon. Lisäksi palvelimelle määritellään pääsy vain niille henkilöille, joilla on tarve päästä aineistoon käsiksi.

Verkossa on sallittua käsitellä aineistoa vain tiedostopalvelinta käyttäen ja esimerkiksi tulostustyöt käsitellään vain verkon sisällä. Kaikki tietojen käsittelyyn osallistuvat laitteet (tietokoneet, verkkotallennustila, tulostuspalvelut) tyhjennetään ja ylikirjoitetaan käytön aikana tai sen päätyttyä. Tietoja ei käsitellä julkisessa verkossa, kuten sähköpostissa.

11. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusrekisteri arkistoidaan anonymisoituna ilman tunnistetietoja

12. Aineiston arkistointi

Projektin päätyttyä pääsy tietoihin katkaistaan ja tiedot arkistoituvat tiedostopalvelimen projektiresurssiin. 10 v tutkimuksen päätyttyä aineisto tuhoetaan.

Ymmärrän, että tähän kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mitään antamiani tietoja ei yhdistetä minuun, olen lukenut yllä olevan tietosuojailmoituksen ja vahvistan, että olen vähintään 15-vuotias.*

- Kyllä
- Ei

Seuraava

Taustatiedot

Pääset siirtymään eteenpäin, kun olet vastannut kaikkiin kysymyksiin.

Syntymävuosi*

Sukupuoli*

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

Laji*

Jos harrastat useampaa lajia, valitse päälajisi. Seuraavat kysymykset tulevat koskemaan tätä lajia.

Rooli*

Urheiluharrastamisen taso tällä hetkellä*

- Maajoukkue / kansainvälinen taso
- SM- tai pääsarjataso
- Kansallinen taso
- Harrasteliikunta

Urheiluharrastamisen tavoitetaso tulevaisuudessa*

- Maajoukkue / kansainvälinen taso
- SM- tai pääsarjataso
- Kansallinen taso
- Harrasteliikunta

Seuraava

Asenne puhdasta urheilua kohtaan

Seuraavassa esitetään useita väittämiä liittyen puhtaaseen urheiluun ja dopingiin. Valitse jokaiseen kohtaan sopivin vaihtoehto asteikolla:

5 täysin samaa mieltä

4 jokseenkin samaa mieltä

3 ei samaa eikä eri mieltä

2 jokseenkin eri mieltä

1 täysin eri mieltä

Mitään vastauksia ei tulla yhdistämään vastaajaan. Kysymyksiin ei ole oikeita tai väriä vastauksia, vaan kyse on henkilökohtaisista mielipiteistä.

Lajissani on mahdollista päästä...*

Valitse yksi vaihtoehto jokaiseen väittämään

Täysin eri mieltä

Täysin samaa mieltä

1

2

3

4

5

... KANSALLISELLE huipulle ilman dopingia*

... KANSAINVÄLISELLE huipulle ilman dopingia*

Olen saanut tietoa puhtaaseen urheiluun ja reiluun peliin liittyen*

Valitse yksi vaihtoehto jokaiseen väittämään

Täysin eri mieltä

Täysin samaa mieltä

1	2	3	4	5	
SUEKilta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Seuran valmentajalta*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Maajoukkueen valmentajalta*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lajiliitolta*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olympiakomitealta / paralympiakomitealta*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vanhemmilta / perheeltä*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajilta*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kavereilta / ystäviltä*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Joukkuekavereilta*	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Muu taho tai toimija, mikä tai kuka?

Lähetä vastaukset